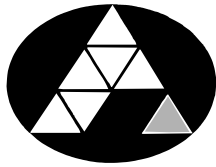

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIKORKEAKOULU
Matkailun koulutusohjelma

Miia Haverinen

HEVOSMATKAILUN REITISTÖT

Opinnäytetyö
Marraskuu 2011

POHJOIS-KARJALAN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ
Marraskuu 2011
Matkailun koulutusohjelma

Länsikatu 15
80110 JOENSUU
p. (013) 260 6991

Tekijä
Miia Haverinen

Nimeke
Hevosmatkailun reitistöt

Toimeksiantaja
OF Pohjois-Karjala

Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Suomen laajuisesti hevosmatkailuyrittäjien kokemuksia reitistösuunnittelusta sekä saada selville, onko luonnon tarjoamia mahdollisuuksia pystytty hyödyntämään reittivalinnoissa. Samalla kartoitettiin yrittäjien omakohtaisia kokemuksia sekä yritystoiminnan mahdollisia kehittämiskohteita ja ongelmatilanteita.

Tutkimus oli kvalitatiivinen, ja se suoritettiin kyselytutkimuksena sähköpostitse syksyllä 2011 valikoiduille hevosyrittäjille ympäri Suomea. Tutkimuksen otantajoukko valikoitui satunnaisesti yrittäjien internetsivustoilta sekä Suomen Vaellustalliin liiton jäsenistä. Kysely lähetettiin 20 yrittäjälle, ja lopullinen vastausprosentti oli 60 %. Vastauksista ilmeni, että erityisesti lupa-asiat, tehokkaampi yhteistyön organisointi eri toimijoiden välillä sekä toimivien ja turvallisten reitistöjen kehittäminen ovat tärkeimpiä asioita yrittäjille. Tuloksista ilmeni, että suurimmalla osalla (67 %) vastaajista oli ollut ongelmia maanomistajien kanssa. Myönteistä oli se, että monet yrittäjät ovat pystyneet hyödyntämään erilaisia kulttuurikohteita ja luontokohteita osana vaellusreittejään. Yrittäjät olivat melko tyytyväisiä tämänhetkisiin reitistöihin, mutta myös laajentumishalukkuutta ilmeni.

Tutkimusta voidaan hyödyntää jatkossa hevosmatkailuun liittyvissä hankkeissa. Myös kaupunkien tai kuntien maankäyttöön liittyvissä suunnitteluissa tätä tutkimusta voidaan käyttää apuna, mikäli halutaan kehittää toimivia hevosmatkailupalveluita alueelle yrittäjien toiveet huomioiden.

Kieli

suomi

Sivuja 48

Liitteet 2

Liitesivumäärä 3

Asiasanat

hevosmatkailu, yrittäjyys, palvelut

 <p>NORTH KARELIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES</p>	<p>THESIS November 2011 Degree Programme in Tourism Länsikatu 15 FIN 80110 JOENSUU FINLAND Tel. 358- 13 260 6991</p>
<p>Author</p> <p>Miia Haverinen</p>	
<p>Title</p> <p>Equine Tourism Riding Trails</p> <p>Commissioned by</p> <p>OF- North Karelia</p>	
<p>Abstract</p> <p>The purpose of this thesis was to analyse how Finnish entrepreneurs in the field of equine tourism create their riding trails and how nature shows in trail planning. The purpose was also to study what kind of problems entrepreneurs have met in their business and experiences and wishes how they would like to develop their business in the future.</p> <p>The study was qualitative and data for this research was collected from selected equine tourism entrepreneurs all over Finland. Data was collected by sending a questionnaire via email in autumn 2011. The subjects were randomly selected among the members of the Trail Riding Union of Finland and at some websites. Twenty companies were selected and the response rate was 60 per cent. The most important finding was that licence issues, co-operation between other horse stables and creating more functional and safer riding trails were considered the most important issues among the entrepreneurs. 67 per cent told they had faced problems with the landowners. Many entrepreneurs have benefited from nature and cultural destinations in their riding trails. They are contented with their current trails, but they also expressed their wish for expanding their business.</p> <p>On the basis of the results of this research, it can be concluded that this material can be utilised in developing equine tourism. Municipalities can also benefit these results in town and country planning.</p>	
<p>Language</p> <p>Finnish</p>	<p>Pages 48+ 3</p> <p>Appendices 2</p> <p>Pages of Appendices 3</p>
<p>Keywords</p> <p>equine tourism, entrepreneurship, services</p>	

Sisältö

Tiivistelmä

Abstract

1 Johdanto	6
2 Opinnäytetyön tausta ja tarkoitus	7
2.1 Toimeksiantaja ja aikaisemmat tutkimukset	7
2.2 Viitekehys ja opinnäytteen tarkoitus	10
3 Hevosmatkailu ja edellytykset	11
3.1 Määritelmä	11
3.2 Hevosvaellukset ja muut palvelut	13
3.3 Toimintaympäristö	17
3.4 Laatutekijät ja turvallisuus	18
3.5 Kansainvälinen hevosmatkailu ja kestävä kehitys	20
4 Hevosmatkailun reitistöjen toteutus	24
4.1 Reitistöjen suunnittelu	24
4.2 Lait, asetukset ja jokamiehenoikeudet	26
4.3 Ympäristönsuojelu ja reittien ylläpito	27
5 Hevosmatkailuyrittäjyys	29
5.1 Tyypillinen hevosmatkailuyrittäjä	29
5.2 Hevosyrittämisen mahdollisuudet	30
6 Opinnäytteen menetelmälliset valinnat	31
6.1 Tutkimusmenetelmän valinta ja aikataulu	31
6.2 Kyselylomake ja luotettavuus	32
7 Tulokset	35
7.1 Taustatiedot ja yrityksen tarjoamat palvelut	35
7.2 Reitistöjen perustiedot ja ympäristön hyödyntäminen	36
7.3 Vuodenaikojen vaihtelu ja taukopaikat	38
7.4 Ulkopuolisen avun saaminen	39
7.5 Ongelmatilanteet ja vaarankohdat	40
7.6 Yrittäjien vapaa sana ja yhteenveto tuloksista	41
8 Pohdinta	44
Lähteet	47
Liitteet	
Liite 1	Kyselyn saatekirje
Liite 2	Kyselylomake

1 Johdanto

Samaan aikaan kun hevosten ja ratsastuksenharrastajien määrää kasvaa Suomessa, myös hevosmatkailu on noussut merkittävään asemaan Suomen matkailussa. Hevosmatkailusta on tullut suosittu vapaa-ajanviettotapa, ja erityisesti hevosalan toimijoita kannustetaan jatkuvaan toimintansa kehittämiseen. Viimeisimpien tutkimusjulkaisujen mukaan alan tulevaisuus nähdään myönteisenä ja nousujohteisena. (Pussinen & Thuneberg 2010, 11). Valitsin hevosmatkailun opinnäytetyöni aiheeksi, koska olen itsekin ratsastuksen harrastaja. Hevosmatkailu ei juuri matkailullisesti ole kuitenkaan kovin tuttu alue itselleni, vaikkakin hevosmatkailupalveluita olen jonkin verran käyttänyt. Toivonkin, tämän opinnäytteen puitteissa oppivani lisää Suomen hevosmatkailusta. Ennen tutkimuksen aloittamista otin yhteyttä Suomen Ratsastajainliittoon ja Hippolikseen. Halusin selvittää, voisinko sitä kautta saada vinkkejä siitä, mitä hevosaihetta kannattaisi matkailullisessa näkökulmassa tutkia. Kartoitin näin myös aihealueita, joista jo on tehty opinnäytetöitä. Tiedustelujeni perusteella sain selville, että reitistöjä varten on tehty esiselvityksiä opinnäytetöissä tietyille tallille jonkin kunnan alueelle, ja osittain tästäkin syntyi mielenkiintoni juuri reitistöjen tarkasteluun.

Hevosmatkailusta on julkaistu aikaisemmin erilaisia selvityksiä ja kehittämisstrategioita. Itse halusin tutkia sitä, onko maisemia, kulttuuria, vuodenaikoja ja muita luontoon liittyviä matkailullisia vetovoimatekijöitä pystytty hyödyntämään reitistöillä. Pohjana kuitenkin on tutkia yrittäjyyden tärkeyttä hevosmatkailussa ja yrittäjien kokemuksia reittien käytöstä. On tärkeää, että hevosmatkailuyrittäjiltä kysytään heidän kokemuksiaan reittien suunnittelussa. Uskon, että tästä on minulle ammatillisessa mielessä paljon hyötyä. Tämä työ antaa hyvät mahdollisuudet esimerkiksi jatkotutkimuksiin tai kehittämisideoihin. Aihe on itselleni hyvin läheinen ja uskon myös saavani paljon lisää tietoa paitsi itseäni, niin myös yrittäjiä varten. Tarkoituksena oli tutkia erityisesti, kuinka hevosmatkailuyrittäjät suunnittelevat vaellusreitistönsä. Eli lähinnä kenen mailla reitit kulkevat ja saavatko yrittäjät ulkopuolista apua suunnitteluun. Halusin tutkimuksessani selvittää, minkälaisia asioita yrittäjien pitää suunnitellussa ottaa huomioon ja minkälaisia mahdollisia ongelmia he ovat toiminnassaan kohdanneet. Tutkimuksessani halusin

selvittää, minkä pituisia reitit ovat ja kuinka esimerkiksi edellä mainitusti ympäristöä on osattu hyödyntää reittien vaihtelevuudessa. Toivon, että tutkimuksen tuloksista on hyötyä jatkossa erilaisille hankkeille sekä hevosmatkailuyrittäjille. Toimeksiantajana opin- näytetyössäni on OF Pohjois-Karjala ja projektinjohtaja Raija Ruusunen.

2 Opinnäytetyön tausta ja tarkoitus

2.1 Toimeksiantaja ja aikaisemmat tutkimukset

Toimeksiantajana on OF Pohjois-Karjala, joka toteuttaa kansallista MEK:n koor- dinoimaa OF-ohjelmaa. OF eli Outdoors Finland- ohjelma on luotu koordinoimaan mu- kana olevien eri tahojen kesäaktiviteettien kehittämistyötä. OF Pohjois-Karjalan pääta- voitteina on ollut saada aikaiseksi realistisia kehittämishankkeita nimenomaan Pohjois- Karjalan maakunnan alueelle. Kehittämishankkeissa tärkeimmät aktiviteetit ovat olleet veneily, melonta, vaellus sekä kalastus. Maakuntaan suunnatun hankkeen suurimmat tehtävät ovat olleet esimerkiksi teemojen mukaisten kehittämissuunnitelmien tekeminen ja tarkennus, markkinointimateriaalin tuottaminen sekä edesauttaa alueen yrittäjien ja toimijoiden kansainvälistymistä. (OF Pohjois-Karjala 2008). OF:n tarkoituksena on myös tuottaa apuvälineitä eri hankkeiden avulla muun muassa tuotekehitykseen ja ver- kostoitumiseen. Outdoors Finlandin alueellisia kehittämishankkeita on tehty Pohjois- Karjalan lisäksi Savossa, Kainuussa ja Kuusamossa. Hevosmatkailun kehittämisstrate- gia on kirjattu toimikaudelle 2009–2013, ja se on saanut alkunsa hevosalan aktiivien toimesta. OF: n hanketta hallinnoi Matkailun edistämiskeskus, ja hankkeen projektipääl- likkönä toimii Terhi Hook. Mukana ohjelmassa olevat muut tahot ovat Matkailun ja elämystuotannon osaamisklusteri, matkailuyrittäjät ja muut aktiviteettitahojen kehittäjät. Hanke käynnistyi helmikuussa 2009, ja se kesti melkein vuoden 2011 loppuun. Toistai- seksi on arvioitu, että laajempaankin kansallisesti keskittyvään kehittämistyöhön olisi tarvetta jatkossa. Hanketta rahoitettiin Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman valtakunnallisesta osiosta. Rahoitusta oli varattu 650 000 euroa/ vuosi. (MEK 2009a,3).

Matkailun edistämiskeskuksen hallinnoima hanke syntyi Matkailun edistämiskeskuksen ja Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän matkailun teemaryhmän toimesta. OF ohjelmaan on kirjattu eri teemoja kesäaktiviteeteista ja niille on tehty valtakunnalliset kehittämisstrategiat. Hevosmatkailun lisäksi mukana ovat myös pyöräily, melonta, sauvakävely ja vaellus, kalastus sekä luonnonkatselu ja luonnonkuvaus. Outdoors Finland on listannut päätavoitteet, jotka se halusi saavuttaa tämän ohjelmakauden aikana. Hevosmatkailu on mukana tässä tuotekehitysohjelmassa, ja kehittämistyötä on tehty pienempien resurssien mukaan. Hevosmatkailusta pyritään tekemään ympärivuotisesti kannattavaa ja tuottavaa elinkeinotoimintaa, turvaamalla samalla kestävän matkailun toteutuminen ja turvallisuus. Samalla panostetaan asiakaslupausten lunastamiseen sekä tuodaan esille nimenomaan suomalaisuutta kansainvälisille markkinoille. (MEK 2009a, 3.)

Aikaisemmat hevosiin ja matkailuun liittyvät opinnäytetyöt ovat olleet asiakastytytyvyyden tutkimista tai hevosmatkailun tarkastelua yleisellä tasolla. Halusin opinnäytteen tietoperustaan koota melko kattavasti tietoa hevosmatkailun edellytyksistä Suomessa, erilaisista sitä koskevista haasteista ja hevosmatkailun tuotteista. Pääpaino on kuitenkin reitistöasioissa. Katriina Kaskinen on tehnyt vuonna 2007 opinnäytetyön aiheesta Hevosmatkailun mahdollisuudet. Hyödynsin itsekin Kaskisen tutkimusta omassa opinnäytetyössäni, koska se sisältää ajankohtaista tietoa Suomen hevosmatkailun nykytilanteesta. Kaskinen on tutkimuksessaan kartoittanut suomalaisen hevosmatkailun nykytilannetta ja sitä, mihin suuntaan yrittäjät uskovat sen muuntuvan tulevaisuudessa. Tutkimus toteutettiin vuonna 2006 sähköpostikyselynä ja se lähetettiin 108 yrittäjälle. Vastauksia tuli 38 kappaletta, ja niistä ilmenee, että suurin osa hevosmatkailuyrittäjistä aikoo laajentaa liiketoimintaansa tulevina vuosina. Moni kuitenkin kokee, että kansainvälisiä markkinointia ei ole hyödynnetty tarpeeksi ja heikkouksia löytyy verkostoitumisen puutteesta sekä tuotteiden liiallisesta samankaltaisuudesta.

Reetta Kolmonen ja Sanna Vinblad (2010) ovat tehneet opinnäytetyön hevosreittien perustamiseen liittyvästä aiheesta. He laativat opinnäytetyössään Mäntyvaaran ratsastusreittisuunnitelman. Tutkimus on tehty maaseutuelinkeinojen koulutusohjelmassa Rovaniemen ammattikorkeakoulussa. Työn pohjalta syntyi esiselvitysosuus reitin rakentamista varten Rovaniemen Mäntyvaaraan ratsastuskoulujen ja harrastetallien käyttöön. Tuloksena saatiin 11 kilometrin ja 25 kilometrin reittien rakentamista varten selville tarvittavat perustamistehtävät ja edellytykset toimiville reiteille. Tutkimuksessa haluttiin

painottaa Rovaniemen luonnon tarjoamia erämaareittien mahdollisuuksia hevosmatkailuyrittäjille. Kolmosen ja Vinbladin opinnäytetyöstä käy hyvin ilmi, kuinka pitkä prosessi virallisen ratsastusreitin perustaminen voi olla ja mitä se pitää sisällään.

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulussa Niina Nissinen (2009) on tehnyt opinnäytetyön aiheesta ”Yrittäjänäkökulma suomenhevosen käytöstä maasto- ja vaellusratsastuksessa”. Toimeksiantaja työssä on ollut OF Pohjois-Karjala. Opinnäytteessä selvitettiin yrittäjien kokemuksia suomenhevosen käytöstä erityisesti vaelluksilla ja maastoratsastuksilla. Nissinen myös kartoitti tulosten perusteella tuotteiden soveltuvuutta kansainvälisille markkinoille. Opinnäytetyössä haastateltiin neljää eri yrittäjää syksyllä 2009. Tärkein saatu tulos oli se, että yrittäjät pitävät erityisesti suomenhevosesta sen monien käyttöominaisuuksien takia. Yrittäjät uskovat, että käyttöominaisuuksilla on painoarvoa myös kansainvälisillä markkinoilla. Oma työtäni varten tästä työstä löytyy ajankohtaista ja kattavaa tietoa juuri suomenhevosen käyttämisestä hevosmatkailussa.

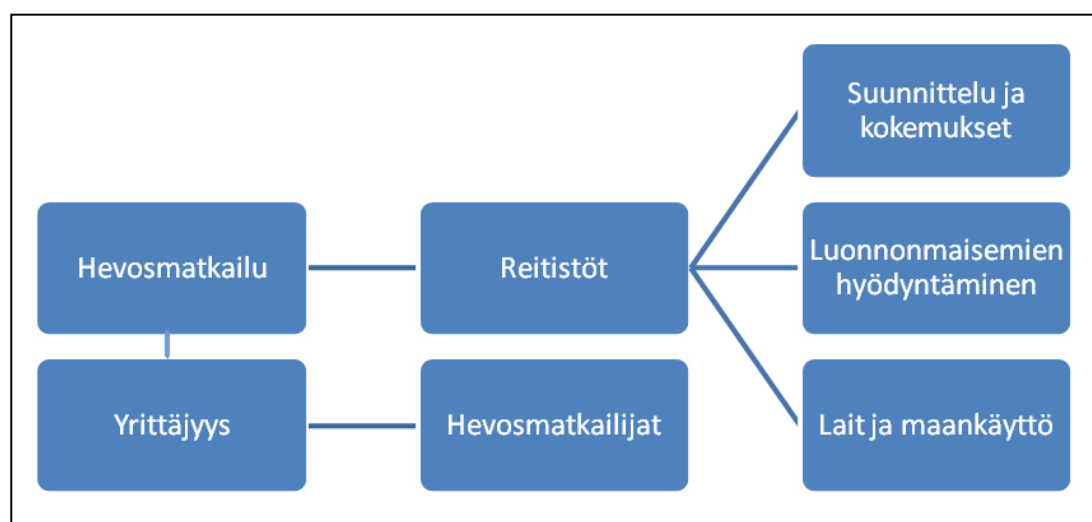
Lisäksi Matkailun edistämiskeskus (MEK) julkaisi vuonna 2009 Kansallisen hevosmatkailututkimuksen, jonka tarkoitus oli muun muassa selvittää hevosmatkailun tulevaisuuden näkymiä Suomessa. Hevosmatkailuyrittäjille suunnatun puhelinkyselyn avulla saatiin lisäksi tietoa hevosmatkailutuotteiden tuottamisen puitteita, tärkeimpiä tuotteita ja asiakaskuntaa. Tutkimuksesta käy myös ilmi, että suurin osa vastanneista asuu Järvi-Suomen alueella tai Etelä-Suomessa. Tutkimuksen perusteella voidaan olettaa, että Suomen hevosmatkailuyrittäjät haluavat laajentaa toimintaansa esimerkiksi liiketaloudellisesti.

Opinnäytetyössäni halusin tuoda myös esille erilaisia hankkeita, jotka koskevat reitistöjä tai hevosmatkailua. Olen käyttänyt saatuja tuloksia ja kehittämisideoita osana tietopohjaa. Oleellista näissä hankkeissa on ollut tehdä tarveselvityksiä reiteille tai vakiinnuttaa joitakin reittipohjia vakituiseen käyttöön. Suomen Ratsastajainliitto on perustanut Hevoskehä-hankkeen, jonka tarkoituksena on kehittää ja yhdistää ratsastusreittejä koko Suomen alueella. Tavoitteeksi on kirjattu ratsastusreittien käyttäminen siten, että luonnossa voitaisiin liikkua niin oman kunnan sisällä kuin kuntarajoja ylittävillä yhdistetyillä hevosreiteillä. Tässä toimintamallissa oleellista on yhteistyön tekeminen yrittäjien välillä ja verkostoituminen. Hevoskehämateriaali (2004) on Laurea-ammattikorkeakoulun julkaisema erillinen materiaali hevosenomistajille. Hevoskehämateriaali toimii ikään

kuin käsikirjana hevosalan yrittäjille. Näitä molempia tutkimuksia olen hyödyntänyt niiltä osin, jotka olen kokenut tarpeelliseksi opinnäytetyöni kannalta.

2.2 Viitekehys ja opinnäytteen tarkoitus

Opinnäytetyöni tietoperustassa käsittelen laajasti hevosmatkailua, hevosmatkailun tuotteita ja reitistöjä. Tietoperusta on kuvattu viitekehyksen avulla (kuvio 1). Tietoperusta pohjautuu siihen, että olen tarkastellut hevosmatkailua yleisellä tasolla. Hevosmatkailun tutkimisessa olen huomionut erilaisia tilastoja muun muassa ratsastajien määrästä, hevosien ja tallien lukumäärästä aina hevosmatkailuyrittäjiin. Olen huomionut nämä asiat myös opinnäytetyössäni. Erilaisten tilastojen avulla voidaan paremmin kartoittaa hevosreittien tarvetta ja niiden kehittämistä. Työni pääpaino on erilaisissa reitistöjen suunnitteluvaiheessa huomioitavissa asioissa, jotka liittyvät oleellisesti toimintaan. Viitekehyksessä on kuvattu hevosmatkailu ja yrittäjyys tärkeimpinä käsitteinä. Hevosmatkailun osalta taas olen tutkinut pääasiassa reitistöjä ja niihin liittyviä asioita. Tärkeimpiä reitistöön liittyviä asioita ovat siis yrittäjien suunnittelutyö ja kokemus reitistöiltä, luonnonmaisemien hyödyntäminen sekä lait ja maankäyttö. Hevosmatkailijoita olen tutkinut yrittäjyyden näkökulmasta. Näihin kahteen liittyvät erilaiset palvelukokonaisuudet ja yrityksiä tarjonta asiakkaille.

Kuvio 1. Opinnäytetyön viitekehys.

Tutkimuksen tarkoituksena oli tuottaa tietoa yrittäjien kokemuksista, tiedoista ja tavoista suunnitella reitistöjä. Tärkeimpänä tarkoituksena oli saada kartoitettua sitä, kuinka laajasti yrittäjät ovat käyttäneet maisemia, vuodenaikoja tai teemoihin pohjautuvia asioita tuotteistamisessa. Ennen tulosten saamista toiveissa oli, että ilmenisi jokin asia, joka vaatisi kehittämistä tulevaisuudessa. Virkistysreittien tai muiden valmiiden vaellusreittien käyttöä hevosvaelluksilla olisi myös hyvä selvittää, mutta tässä työssä en kuitenkaan syventynyt edellä mainittujen asioiden tutkimiseen laajemmin. Tavoitteena oli tämän opinnäytetyön avulla edesauttaa hevosmatkailuyrittäjien toimintaa antamalla heille mahdollisuus osallistua kyselyyni. Opinnäytteeni on luonteeltaan kartoittava, mutta osittain selittävä. Kartoittavalla tarkoitetaan sitä, että tutkimuksen avulla löytyisi uusia näkökulmia ja pystyttäisiin, jopa kehittämään hypoteeseja saaduista tuloksista. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009, 138.)

Opinnäytetyötäni voidaan pitää ajankohtaisena, sillä hevosmatkailu on ollut paljon esillä eri tapahtumissa ja messuilla. Myös monet paikkakunnat ovat havahtuneet siihen, että hevosmatkailusta voidaan tehdä yksi alueen matkailullinen vetovoimatekijä. Mielestäni hyvinä edelläkävijöinä ovat Ypäjän kunta ja Rautalampi. Molemmat ovat tunnettuja hevospitäjiä ja ne tarjoavat alan koulutusta. Rautalammen kunnassa on osattu käyttää hyväksi erämaamaastoja ja vahvaa hevososaamista. Rautalampi markkinoi, että hevosmatkailua varten on rakennettu yhteensä yli 100 kilometriä reitistöä. Alueella palvelun tarjoajina toimivat Rautalammen Ratsastuskeskus ja islanninhevosiin keskittynyt Elämysten ja Ystävyyden Kartano. (Elämysten ja Ystävyyden Kartano 2007.)

3 Hevosmatkailu ja edellytykset

3.1 Määritelmä

Hevosmatkailulla tarkoitetaan matkailutuotetta, jossa hevonen on olennainen osa matkailuaktiviteettia ja matkailuelämyksen tuottamista. Oleellista hevosmatkailulle on sen kuuluminen vahvasti luontoon ja maaseutumaiseen ympäristöön. Tärkeintä on palvelujen tuottaminen ympäristöystävällisesti. FITE:n eli Federation for International Tourism

of Equestren (2009) mukaan hevosmatkailutuotteet voidaan pääpiirteissään jakaa kahteen eri kategoriaan. Nämä kaksi kategoriaa ovat ratsastuslomamat eli horseback holidays ja muut hevosiin liittyvät tapahtumat eli horse related events and tourism. (MEK 2009a, 3.)

Hevosmatkailua ei voida rajata kuuluvaksi vain johonkin tiettyyn matkailutyypin. Hevosmatkailu kuuluu matkailun näkökulmasta niin maaseutumatkailuun kuin aktiiviseen liikuntamatkailuun. Olennaista aktiivisessa liikuntamatkailussa on se, että matkailija itse osallistuu aktiivisesti liikuntaan eli ratsastamiseen. Hevosmatkailussa olennaisena osana on hevonen ja luonnossa liikkuminen. Toisaalta taas hevosmatkailu voi olla osa yrittäjien tarjoamia ohjelmapalveluja, jos yritys tarjoaa tuotetta vaikka muiden aktiviteettien ohella. Hevosurheilutapahtumien, kuten ravitapahtumien tai hevosnäyttelyiden, seuraaminen on passiivista liikuntamatkailua. Kuitenkin matkailijan elämys muodostuu omasta suorituksesta sekä sosiaalisesta kanssakäymisestä muiden ratsastusmatkailijoiden kanssa. Hevosmatkailu on siis paitsi osa liikuntamatkailua, niin myös maaseutumatkailutuotteen osa tai seikkailumatkailun tuote. (Verhelä & Lackman 2003, 137.) Hippolisen (2010, 6) tekemän Hevosklusteri-hankkeen katsauksen mukaan esimerkiksi vuoden 2010 loppuun mennessä Suomessa oli noin 75 000 hevosta. Euroopan unionin alueella eniten hevosia on Saksassa sekä Isossa-Britanniassa, jossa hevosmatkailuunkin on alettu panostaa entistä enemmän. Samassa katsauksessa kerrotaan, että Suomessa toimi vuonna 2009 noin 200 hevosmatkailuyrittäjää ja alana hevosmatkailu työllistää keskimäärin 2–4 henkilöä yritystä kohden. On kuitenkin huomioitava, etteivät kaikki hevosmatkailu-yritykset Suomessa harjoita toimintaa päätoimisesti.

Ratsastus on yleensä mielletty vain naisten ja nuorten harrastukseksi, mutta harrastajien joukosta löytyy tänä päivänä lajin edustajia sukupuoleen tai ikään katsomatta. Hevosmatkailu mahdollistaa myös kokemattomampien ratsastajien osallistumisen aktiviteettiin matkan aikana ja antaa heillekin tilaisuuden kokea elämyksiä. Kuten muutkin matkailuaktiviteetit, myös hevosmatkailu kohtaa haasteita tyypillisten matkailualan ongelmien edessä. Hevosmatkailuakin haittaavat sesonkivaihtelut, verkostoitumisen puute ja muut matkailualaan vaikuttavat tekijät. Talouden taantumalla on vaikutusta matkustajien rahankäyttöön. Kaikki eivät välttämättä ole halukkaita kuluttamaan niin paljoa esimerkiksi kalliisiin ulkomaanmatkoihin tai halutaan muuten pysyä lähempänä kotiympäristöä. Suomella on kuitenkin tulevaisuudessa hyvät mahdollisuudet nousta yhdeksi he-

vosmatkailun mallimaaksi, mikäli sen kaikki potentiaali osataan hyödyntää tehokkaasti. Ratsastukseen mielletävät elämyspalveluiden käyttäminen voi olla juuri aikuisten keskuudessa nouseva ilmiö. Elämyspalveluihin voi kuulua vaikka hemmotteluhoidot tai eksoottisen ympäristön kokeminen. Erityisesti kaupunkilaiset ja vanhemmat ihmiset saattavat olla hevosmatkailun tulevaisuuden asiakkaat. Toistaiseksi ulkomaalaiset käyttävät Pohjoismaihin suuntautuvassa luontomatkailussa eniten rahaa melontaan ja kalastukseen, mutta ratsastus voisi olla yksi potentiaalinen maaseutumatkailun suunnannäyttävä. (MEK 2011b, 7.)

Tyypilliseksi hevosiharrastajaksi on profiloitu iältään 35–45-vuotias nainen. Hevosmatkailijat ovat usein harrastaneet ratsastusta aikaisemmin tai harrastavat sitä edelleen. Heidän joukostaan löytyy myös henkilöitä, jotka eivät ole ratsastaneet koskaan aikaisemmin. Suomen hevosmatkailuasiakkaat koostuvat suurimmaksi osaksi yksittäisistä henkilöistä, kansainvälisten matkailijoiden osuus on noin 5 prosenttia ja yritysasiakkaita on vain 10 prosenttia. (MEK 2009a, 4.)

3.2 Hevosvaellukset ja muut palvelut

Suomessa toimii hevosmatkailuyrittäjiä, jotka ovat keskittyneet toiminnassaan pelkästään vaellusten tai pienempien maastoratsastusretkien tarjontaan. Nämä hevosmatkailuyrittäjät poikkeavat esimerkiksi perinteisestä ratsastuskouluyrittäjyydestä. Eroja on siinä, että toiminta tapahtuu usein maatilan yhteyteen perustetun tallin avulla ja toimintaa tehdään matkailullisessa mielessä. Yritys voi myös tarjota matkailijoille majoitusta ja ravitsemispalveluita osana liiketoimintasuunnitelmaansa. Verhelä & Lackman (2003, 137) ovat määritelleet hevosmatkailussa keskeisimmiksi asioiksi juuri vaellukset ja opastetut retket. Ratsastukseen kuuluvat tuotteet ovat ratsastusopastus, opastetut ratsastusretket ja ratsastusvaellukset. Ratsastusopastuksessa matkailija voidaan opastaa omatoimisesti tiettyyn toimintaympäristöön, kuten reitille tai maastoon kartan avulla. Varsin tavallisia opastettuja ratsastusretkiä ovat tunnista useampaan tuntiin kestävä ja päivän sisällä tehtävä retki. Retkeen kuuluu osaavan oppaan tai ohjaajan toteuttama retki, joka voi sisältää myös tauon eväineen. Ruokailu tapahtuu usein luonnossa ennalta suunnitelluilla taukopaikoilla. Muita tuotteita joita hevosmatkailuyrittäjät voivat tarjota ovat

muun muassa reki- ja kärryajelut, valjakkoajelut, ratsastusvalmennukset ja kurssit tai esimerkiksi osallistuminen hiihtoratsastukseen. (Verhelä & Lackman 2003, 137.)

Vaellus määritellään pidemmäksi ratsastukseksi kuin retket, ja siihen voi kuulua yksi tai kaksi yöpymistä päiväratsastuksen lisäksi. Vaellus tapahtuu vaihtelevassa ympäristössä ohjaajan johtamana ja se sisältää ruoat sekä majoituksen. Tämän lisäksi vaellus voi olla perushuollettu tai täyshuollettu. Monet matkanjärjestäjät ulkomailla tarjoavat viikon mittaisia ratsastuslomia, joissa voidaan ratsastaa tallin alueelta pieniin kohteisiin ja palata päivän päätteeksi takaisin. Useat tarjoavat mahdollisuutta pidempiin vaelluksiin, jolloin yöpyminen tapahtuu aina reitin varrella. Täyshuollettuun vaellukseen kuuluu myös asiakkaiden varusteiden ja välineiden kuljetus sekä tarpeen vaatiessa niiden huolto vaelluksen aikana. Perushuollettuun vaellukseen kuuluvat turvapalvelut, johtamispalvelut esimerkiksi ohjaajan mukanaanolo, yöpyminen sekä ateriointi. (Verhelä & Lackman 2003, 137.)

Outdoors Finland on koostanut teemapohjittain tuotesuosituksia hevosmatkailun opasteuille retkille ja vaelluksille. Näiden tuotesuosituksien (ks. taulukko1) avulla pyritään kokoamaan yhteen ohjelmapalveluyrittäjien toiminta-alueita. Tuotesuositusten avulla hevosmatkailuyrittäjien on helpompi lähteä kansainvälisille markkinoille, ja ne ovat yhtenä apuvälineenä tuotekehityksessä. Ratsastusvaelluksien vaativuustasoa kuvataan neljällä eri tasolla. Yrittäjät ovat ottaneet hyvin käyttöönsä nämä yleiset tasoluokitukset. Näitä tasoja ovat:

- helppo: ei edellytä aikaisempaa kokemusta aktiviteetista
- normaali: edellyttää jonkin verran kokemusta aktiviteetista
- vaativa: edellyttää aktiviteetin mukaisia erityistaitoja
- erittäin vaativa: edellyttää erikoistaitoja sekä pitkää kokemusta aktiviteetista. (MEK 2011a, 2–4.)

Taulukko 1. Tuotesuosituksset (mukaillen OF 2011)

<u>Tuotesuositus</u>	<u>Kuvaus sisältöalueesta</u>
1.Tuotetiedot yleisesti	Retken pituus ja kesto/päivä. Retken soveltuvuus, haasteellisuustaso. Palvelukielet ja tarvittavat varusteet. Päiväohjelmakuvaus ja majoitus- sekä taukokohteiden taso. Tallin/ asiakastilojen varustelutaso ja hevosen rotu/tyyppi
2.Matkailukäyttöön tarkoitetut hevoset	Huomioitu luonne, ikä, taso. Liikenteeseen totuteltu
3.Varusteet ja vaatteet	Siisteys, vuodenaika ja sää huomioitu, säännöllisesti huollettu
4. Turvamerkitty CE- kypärä	Kolmipistekiinnitys
5. Reittikartta	Suuntaa antava kuvaus
6. Ohjaaja	Ammattilainen, ammattitutkinto tai kokemusta työstä
7. Yrityksen jäsenyys	SRL: tai Suomen Vaellustallien liiton jäsen
8. Turvallisuussuunnitelma	Ajantasalla ja selkeä
9.Ennen ratsastusta	Reitti-, toiminta ja turvallisuussuunnitelman läpikäyminen
10.Asiakastilat	Asianmukaiset, siistit ja korkealuokkaiset retkievää

Hevosmatkailuyrittäjät voivat tarjota asiakkailleen ratsastuksen lisäksi myös muita palveluja. Palvelut voivat kuulua tuotteen hintaan, eli ne myydään tiettyyn pakettihintaan asiakkaalle. Hevosmatkailupalvelut ovat useimmiten hevosmatkailuyrittäjän itsenäisesti tuottamia, kuten majoituspalveluita, ravintolapalveluita, kokouspalveluita tai muita ohjelmalveluita. (Hippolis 2010, 6.) Monet hevosmatkailuyrittäjät eivät kuitenkin resurssipulan takia pysty tarjoamaan esimerkiksi kokouspalveluita tai majoituspalveluita. Hevosmatkailuyrittäjät tekevätkin usein melko aktiivisesti yhteistyötä esimerkiksi ravitsemis- ja ravintolapalveluita tarjoavien maaseutumatkailukohteiden kanssa. Tällä tavoin saadaan molempipuolista hyötyä ja solmitaan myös tärkeitä kontakteja tulevaisuutta ajatellen.

Hevosmatkailuyrittäjät tarjoavat matkailijoille esimerkiksi mahdollisuuden osallistua jollekin ratsastuskurssille tai vaikka luennolle osana vaellusratsastuspakettia. Myös lähi-seudun tarjonnan hyödyntäminen pitäisi huomioida esimerkiksi hevostapahtumien avulla. Melko varmasti alalla tullaan kilpailemaan asiakkaista, kun hevosmatkailu lisääntyy. Tämän vuoksi yrittäjien pitäisi pyrkiä innovatiivisuuteen myös tuotteistamisen osalta. Pelkän vaellusratsastuksen lisäksi tuotteeseen voisi liittää hyvinvointipalveluita, jolloin

asiakkailla olisi sekä mahdollisuus aktiviteetin harrastamiseen että muun hyvinvoinnin vaalimiseen. (MEK 2009b, 25.)

Elämysten ja Ystävyyden Kartano järjestää monipuolisia hevospalveluja Rautalammella. Yrityksen käytössä on 50 islanninhevosta, ja yritys järjestää erilaisia elämyksellisiä hevostapahtumia ja vaellusratsastuksia. Lisäksi yrittäjät tarjoavat kokouspalveluita, hyvinvointipalveluita ja ravitsemispalveluita. EYK kertoo sivuillaan, että ratsastusreitit on tehty Sahalan kartanon metsiin ja metsillä on merkittävää kulttuurista arvoa alueen matkailussa. EYK on osannut laatia mielestäni monipuolisen tarjonnan hevosmatkailijoita ajatellen. Selatessani eri yritysten internetsivuja halusin nostaa EYK:n esille juuri yrityksen sivustojen perusteella ja he ovat mielestäni koostaneet toimivan oloisia paketteja palveluistaan. Yrittäjät ovat huomioineet kansainväliset asiakkaat markkinoinnissaan ja palveluidensa kielivalikoimalla. Teemavaellukset, kuten esimerkiksi Kuutamovaellus, on yksi tuotteistettu palvelukokonaisuus. Kuutamovaellus pitää sisällään perusopetuksen, ohjaajan palvelut, parin tunnin islanninhevosvaellus luonnossa, savusaunan vaeluksen jälkeen, varusteet sekä vakuutuksen. (EYK 2007.)

EYK on omasta mielestäni onnistunut kokoamaan aktiivisen joukon toimijoita hevosmatkailun kehittämiseen sekä verkostoitumiseen ja yhteistyöhön alueen muiden yrittäjien kanssa. Yritykset ovat sitoutuneet toisiinsa, ja se antaa mahdollisuuksia edelleen toiminnan kehittämiseksi. EYK on yrityksenä monipuolinen palveluntarjoaja, ja uskoisin sen olevan myös ulkomaalaisten asiakkaiden mieleen.

Aikaisempien haastattelututkimustulosten perusteella on noussut esille muutama asia, jotka toistuvat usein tallista ja sijainnista riippumatta tärkeimpinä perusasioina. Näin ollen voidaan olettaa, että hevosmatkailussa reittejä suunnitellaan ja käytetään sen mukaan täyttävätkö ne seuraavat kriteerit: turvallisuus, profiili, sisältö ja kunnossapito. Tulokset on saatu Lapin hevosmatkailutalleilta vuonna 2010. Mielestäni saatuja tuloksia voidaan hyvinkin käyttää kriteereinä muilla talleilla riippumatta siitä, missä päin Suomi talli sijaitsee tai minkä rotuisia hevosia asiakkaat käyttävät. Eräs hyväksi koettu vaihtoehto reitin muotoon on ympyrämuotoon tehty reitti. Käytännössä tällä tarkoitetaan sitä, että tallilta lähtee eri pituisia ja -tasoisia ympyränmuotoon sijoitettuja reittejä. Monet Lapin hevosmatkailutallit ovat päätyneet tähän malliin, koska se on koettu tur-

valliseksi ja ratsukot voidaan tavoittaa hätätilanteissa nopeasti reiteiltä. (Kolmonen & Vinblad 2010, 26.)

Reittejä voidaan toteuttaa myös hevosrodun ja ympäröivän luonnon mukaan. Islanninhevosella on eri askellajit kuin suomenhevosilla. Islanninhevosille tyypilliset askellajit käynnin, ravin ja laukan lisäksi ovat passi ja töltti. Myös islanninhevosen pienikokoisuutta, lyhyempiä askelia ja ketteryyttä voidaan hyödyntää käyttämällä polkuja vaelluskäytössä. Matkailuyrittäjät, joilla on islanninhevosia, haluavat reiteiltään tarpeeksi vaihtelevuutta, jotta asiakkaat pääsisivät kokeilemaan kaikkia askellajeja. (Kolmonen & Vinblad, 26–27.)

3.3 Toimintaympäristö

Hevosmatkailu pohjautuu Suomessa kauniiseen luontoon sekä vuodenaikojen tuomiin vaihteluihin. Luonnossa liikkuminen kuuluu olennaisena osana hevosen kanssa olemiseen. Luontoa pitäisi osata tulevaisuudessakin hyödyntää tarpeeksi, jotta hevosmatkailusta saataisiin sesonkivaihteluista huolimatta tarpeeksi kannattavaa ympärivuotisesti. Erilaiset askellajipolut talvisin sekä jäällä ratsastus tuovat hyvää vaihtelua talviratsastukseenkin. Toimintaympäristöön kuuluvat olennaisena osana hyvät reitistöt, koulutetut ja turvalliset hevoset, osaava henkilökunta, toimivat varusteet sekä talliympäristö. Fyysisten ominaisuuksien lisäksi yleinen myönteinen ilmapiiri ja asiakasystävällisyys kuuluvat yrityksen toimintatapoihin.

Lähes puolet yrittäjistä (44%) käyttää tutkimusten mukaan pitkälti yleisessä käytössä olevia reittejä vaellusratsastukseen. Hevosmatkailuyrittäjistä noin 41 prosenttia käyttää omia yksityisessä käytössä reittejään. Näiden lisäksi monilla ei ole ollenkaan reittejä käytössään. (MEK 2009b, 14.) Suurin osa hevosmatkailuyrittäjistä käyttää toiminnassaan rauhallisia ja kuuliaisia suomenhevosia. Yhteensä jopa yli 70 prosenttia hevosmatkailuyrittäjistä on ilmoittanut käyttävänsä nimenomaan suomenhevosia mukana toiminnassaan. (Hippolis 2010, 6.) Suomenhevonen on pidetty hevosrotu niin yrittäjien kuin asiakkaidenkin keskuudessa. Saatujen tutkimustulosten perusteella positiivista palautetta on tullut erityisesti suomenhevosen turvallisuudesta, ystävällisestä luonteesta ja varmajalkaisuudesta. (Nissinen 2009, 37.) Lisäksi tutkimusten mukaan yrityksen hevosten

lukumäärien avulla voidaan kartoittaa asiakasmääriä ja yrityksen kokoa. Yleisin hevosmatkailuyrityksien hevosten lukumäärä vaihtelee 11:n ja 20:n hevosen välillä, ja silloin talli on luokiteltavissa keskisuureksi yritykseksi. (Kaskinen 2007, 30.)

Ratsastus yhdistettynä kauniiseen luontoon tarjoaa monia mahdollisuuksia ja upeita elämyksiä asiakkaille. Hevosmatkailutuotteita varten tarvitaan niihin soveltuvia reitistöjä. Kaupungistuminen tai infrastruktuurin laajentuminen voi hankaloittaa yrittäjien mahdollisuuksia laajentaa reittejä. Käytännössä hevosmatkailuyrittäjille saattaa siis muodostua ongelmaksi se, että asutusta tai liikenneverkostoja aletaan rakentaa liian lähelle yritystä. Tämä saattaa lopulta johtaa siihen, että toimintaympäristö pienenee merkittävästi. Maankäyttöön liittyviä ongelmia tai muiden liikenteessä olevien ihmisten piittaamattomuutta voi esiintyä. (MEK 2009a, 4–5.)

Reittien pitäisi olla vaihtelevia maisemiltaan, pituuksiltaan ja vaativuustasoiltaan. Monilla yrityksillä on käytössään pieni ratsastuskenttä, jossa asiakkaat voivat esimerkiksi ennen maastoon siirtymistä ottaa tuntumaa omaan hevoseensa. Monille vaellusratsastus voi olla tehokas keino irtautua arjen kiireestä, ja he ovat halukkaita maksamaan laadukkaasta palvelusta. Suomen luonto on omiaan houkuttelemaan kansainvälisiä matkailijoita Suomeen. Suomen vaihtelevat maastot tarjoavat elämyksiä monille ulkomaalaisille. Meillä on jäljellä paljon asuttamatonta erämaaseutua sekä koskematonta luontoa, jota pitäisi hyödyntää ratsastusreittien suunnittelussa. (MEK 2009a, 4–5.)

3.4 Laatutekijät ja turvallisuus

Suomen Vaellustallien liitto on toiminut Suomessa vuodesta 2004, ja siihen kuuluu tällä hetkellä noin kolmekymmentä tallia. Liiton tarkoituksena on lisätä tallien välistä yhteistyötä vaellusratsastusyrittäjien kesken. Tämän lisäksi se toimii vaellusratsastuksen ja hevosmatkailuyrittäjien edunvalvojana. Suomen Vaellustallien liitto auttaa myös aloittelevia hevosmatkailuyrittäjiä kehittämään ja markkinoimaan tuotteitaan. (Suomen Vaellustallien liitto ry 2011.)

Yrittäjän kuuluminen johonkin liittoon tuo turvallisuuden ja laadukkuuden tunnetta asiakkaille. Tutkimustulosten mukaan hevosyrittäjistä suurin osa kuuluu johonkin laatujär-

jestelmään. Näiden yritysten palvelun laatua ja tasoa seurataan järjestelmällisesti. Liittoon kuulumisen ansiosta asiakkaat tietävät yrityksen olevan vastuullinen vaellustalli, joka pitää ajan tasalla omaa henkilöstöään muun muassa koulutusten ja erilaisten kursien avulla. (MEK 2009b, 19.) Itse asiakkaalle myytävässä tuotteessa kokonaislaadulla tarkoitetaan kolmen eri ulottuvuuden summaa. Näitä ovat palvelun tekninen laatu, toiminnallinen laatu ja vuorovaikutuksellinen laatu. Laatu ei ole hevosmatkailussakaan kovin yksiselitteinen tekijä, sillä asiakkaat kokevat laadun tason hyvinkin eri tavoilla. Matkailun ohjelmapalveluiden normisto (MoNo) auttaa hevosyrittäjiä tarkastelemaan omien vaellusratsastustuotteiden tai retkien laatua. Hevosyrittäjienkin on hyvä huomata, että palvelun epäonnistumista on vaikea korjata jos se ei mene suunnitellusti. Ratsastus on otettu yksittäisenä lajina mukaan MoNon sisältöalueisiin, ja se kuului jo 2000-luvun alkupuolella yhteen suosituimmista ohjelmapalveluista. (Verhelä & Lackman 2003, 41–42, 47.)

Osana turvallisuutta ja tärkeimpänä tekijänä hevosmatkailun onnistumisessa ovat hevoset ja ammattitaitoiset ohjaajat. Mikäli yritys käyttää reittejä ohjelmapalveluidensa toteuttamiseen, sen täytyy laatia turvallisuussuunnitelma. Pääpiirteissään turvallisuussuunnitelmasta tulee ilmetä mahdolliset onnettomuuspaikat ja toimenpiteet vaaratilanteissa. Turvallisuussuunnitelma laaditaan yhdessä alueen pelastusviranomaisten kanssa ja se on osa yrityksen turvallisuusasiakirjaa. Turvallisuussuunnitelmien avulla yrittäjät ennaltaehkäisevät onnettomuustilanteita, luovat toimintamalleja ja antavat tarpeelliset tiedot pelastusviranomaisille. Turvallisuussuunnitelma ja riskianalyysi tehdään kaikille yrityksen käytössä oleville reiteille ja se tarkastetaan kerran vuodessa. (MEK 2011b, 30–31.) Turvallisuussuunnitelman lisäksi hevosten täytyy olla esimerkiksi vaellusratsastuskäyttöön tarkoitettuja, joten niiltä odotetaan myös tiettyä ruumiinrakennetta sekä luonnetta. Suomessa vaellusratsastuksessa käytetään edelläkin mainittuja suomenhevosia niiden vankan ruumiinrakenteen takia. Myös islanninhevosia käytetään vaelluksilla. SRL edellyttää, että vaellusratsastusretkille osallistujien on hyvä osata perustaidot. Perustaidot on hyvä selvittää koeratsastuksella esimerkiksi aidatulla kentällä. Myös ulkomaalaiset asiakkaat huomioidaan ja reiteille otetaan mukaan kielitaitoisia ohjaajia. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 13.)

Ohjaajien pitäisi pystyä määrittelemään asiakkaalle sopiva ratsu hänen taitojensa ja kokemusten perusteella. Tarpeen mukaan esimerkiksi vaellusratsastusreitti valitaan siten,

että se vastaa asiakkaan kokemustasoa. Valinta voidaan tehdä pohjautuen neljän tason vaativuusluokituksen avulla. Jos ratsastuksen aikana joudutaan kulkemaan autoteitä tai käyttämään kevyen liikenteen väylää, niin on muistettava soveltuvin osin tieliikennelain säännökset. Ratsastaja ja hevonen rinnastetaan tieliikenteessä ajoneuvoksi, joten heidän tulee käyttää tien oikeaa laitaa. Kevyen liikenteen väylää saa käyttää vain, jos se on merkitty erillisellä liikennemerkillä ratsastustieksi. (Vepsä, Syrjälä, Pussinen & Paane-toja 2003, 196–197.)

Ratsukoiden oikeudesta liikkua yleisillä teillä ja liikenteessä on välillä ilmennyt paljon erimielisyyksiä. Joskus epäselvissä tilanteissa on jouduttu turvautumaan virkavallan apuun. Monille autoilijoille, mutta myös pyöräilijöille sekä jalankulkijoille on epäsel-vää, miten laki määrää ratsukoiden liikkumisesta. Keväällä 2011 Sanomalehti Karjalai-ssessa keskusteltiin melko värikkäästi siitä, miten asia on käytännössä. Artikkelissa sa-nottiin, että samat säännöt koskevat niin taajamassa kuin taajaman ulkopuolellakin. Rat-sukot saavat käyttää kevyen liikenteen väylää vain, jos sen yhteydessä on kyltti, joka sallii tien käytön. Artikkelissa haastateltiin vanhempaa konstaapelia Liikkuvan poliisin Joensuun toimipaikasta ja hän totesi, että pienimmillä paikkakunnilla ratsukoita kohtaan saattaa ilmetä enemmän epätietoisuutta sekä ongelmia kuin muualla. (Pottonen 2011.) Ohjelmapalveluiden turvallisuus koostuu siis useammasta osatekijästä, joita ovat itse palvelua tarjoava yritys, asiakkaat, asenteet, palvelua ohjaava henkilöstö, turvallisuus-suunnittelu, olosuhteet, varusteet, välineet ja kalusto (Verhelä & Lackman 2003, 49).

3.5 Kansainvälinen hevosmatkailu ja kestävä kehitys

Toistaiseksi hevosmatkailua pääelinkeinonaan tarjoavia matkailuyrittäjiä on melko vä-hän. Syynä tähän voi olla niin resurssien puute, sopivan työvoiman löytäminen tai ettei tuotteita osata tuotteistaa tai markkinoida oikein. Ratsastusta on alettu tuomaan enem-män esille matkailullisessa näkökulmassa. Asiakaslähtöinen tapa toimia ja ratsastusrei-tistöjen kokonaisvaltainen laadukkuuden taso ovat tärkeitä matkailijoille. Tutkimustu-losten mukaan esimerkiksi Suomessa kävellenkin tapahtuvaan vaelluskäyttöön tarkoitet-tuja reittejä käyttää vuosittain joka kolmas ulkomaalainen matkailija. Tutkimuksessa on huomioitu myös tavalliset patikoijat ja lenkkeilijät. Näin ollen toimivista hevosreitis-töistä on myös taloudellista hyötyä Suomen matkailulle. (MEK 2011b, 3.)

Yleisesti ottaen Eurooppaa ja Suomea pidetään hyvin turvallisina paikkoina matkustaa. Euroopan vahvuuksina suurena matkailualueena pidetään juuri sen vaihtelevaa luontoa, hiljaisuutta sekä panostamista luontomatkailun kehittämishankkeisiin. Luonnon moninaisuus nähdään yhtenä rikkautena, joka on tehnyt myös Suomesta hyvin kilpailukykyisen aktiviteettimatkailukohteen. Vahvuuksia, joita myös Suomen hevosmatkailun markkinoinnissa kannattaa hyödyntää, ovat Euroopan unionin panostaminen kestäväan kehityksen sekä korkealaatuisten tuotteiden imago. Euroopan unioni myöntää erilaisia tukia esimerkiksi maatalouteen ja hevosyrittäjyyteen. (European Commission 2010, 15.)

Totuus on, ettei Suomen kokoinen maa pärjää hevosyrittäjien määrässä vielä esimerkiksi Keski-Euroopan matkailuvaltioille. Saksassa on muun muassa tutkittu asiakkaan käyttäytymistä vaellusmatkailussa ja tämän johdosta on saatu arvokasta tietoa matkailijoita palveleville yrittäjille. Toinen johtava hevosmaa on Unkari, jonka tasaista ja laajaa maata hyödynnetään tehokkaasti matkailullisessa mielessä. Tutkimalla matkailijan motiiveja ja käyttäytymistä on saatu riittävästi pohjatietoja ja kriteerejä vaellusreiteille. Yleisesti vilkkain kausi patikoiden tehdyssä vaellusmatkailussa on heinäkuusta syyskuuhun. Lisäksi vaeltamisen suosio talviaikaan on lisääntynyt muissa Euroopan maissa, kuten Itävallassa. (MEK 2011b, 5–6.)

Aikaisempien tutkimusten mukaan Suomeen saadaan eniten matkailutuloja muista Euroopan maista ja Venäjältä. Meillä on valtavan suuri potentiaali hyödyntämättä ainakin osittain kun ajatellaan hevosmatkailun laajentamista kansainvälisesti. Venäläiset matkailijat ovat valmiita kuluttamaan, ja heidän joukostaan löytyy paljon hevosmatkailijoita. (Kaskinen 2007, 43.) Venäläisiä matkailijoita varten tarvittaisiin kuitenkin jatkuvaa laadun tarkkailua ja laadukkaiden palvelujen kehittämistä. Nostin erityisesti venäläiset matkailijat esille, koska itäisessä Suomessa on alettu panostaa melko paljon juuri venäläisten matkailijoiden viihtyvyyteen ja kasvavaan laatutietoisuuteen palveluissa. Hevosmatkailuyrittäjyys tuo tuloja monille yrittäjille, ja kysynnän lisääntyessä myös kilpailu asiakkaista tulee kovenemaan. Hevosmatkailu tulee todennäköisesti kasvamaan, mikäli yleinen trendi matkailun globaalista kasvusta jatkaa kulkuaan. Taantumalla voi olla osittain vaikutusta matkustajamääriin kansainvälisesti, mutta kotimaan matkailu voi silloin kasvaa.

Yleisesti ihmisten vapaa-aika on lisääntynyt, mikä saa ihmiset matkustamaan. Hevosmatkailijoita yhdistävät samanhenkisyys ja yhteenkuuluvuudentunne. Moni hevosmatkailija suuntaa kotimaan kohteisiin tai ulkomaille pidemmille ratsastuslomille. Matkailijat hakevat elämyksiä, ja monille aktiivinen liikkuminen on tärkeää loman aikanakin. Suomen luontomatkailulla on paljon vetovoimaa ulkomailla, ja suomenhevosen asemaa yhtenä matkailun vetovoimatekijänä yritetään jatkuvasti vahvistaa. Erityisesti suomenhevosen yhdistäminen järkevästi suunniteltuihin ja vaihteleviin hevosreitteihin tulee olemaan suomalaisten vahvuus. Esimerkiksi monien matkailuyrittäjien pitäisi nähdä suomenhevosen hyödyntäminen hevosmatkailun tuotteistamisessa ja markkinoinnissa valtavan hyvänä ponnistuslautana. Muualla Euroopassa suomenhevosen on huomattu herättäneen kiinnostusta, ja Suomenkin pitäisi tehdä rotua yhtä tunnetuksi kuin norjantuonohevon tai islanninhevon ovat. Saatujen tulosten mukaan syy siihen, miksi suomenhevon ei toistaiseksi tuo tarpeeksi kansainvälisiä asiakkaita johtuu yrittäjien mielestä vähäisestä markkinoinnista. Yrittäjät ovat sitä mieltä, että suomenhevosella on merkittävä historia takanaan ja sitä pitäisi hyödyntää enemmän vaelluspalveluiden tuotteistamisessa. (Nissinen 2009, 37.)

Kaikkein potentiaalisin matkailija luontomatkailussa on Matkailun edistämiskeskuksen vuonna 2010 tekemän kansainvälisen luontomatkailututkimuksen mukaan omatoiminen matkailija, joka hankkii tietoa kohteesta eri aktiviteeteista etukäteen internetistä. Tyypillisesti omatoimimatkailijat tutkivat tarkkaan aktiviteettitarjonnan, varaavat mökki- tai hotellimajoituksen sekä ottavat selvää vaellusreittien pituuksista ja kestosta. (MEK 2011b, 8.)

Holloway ja Robinson (2004, 101) ovat selvittäneet matkailijan tarpeet, joihin tämä haluaa matkustamalla saada vastinetta. Tarpeet voivat olla niin halu kokea aktiivista liikuntaa kuin liikunnallisten seikkailujen kokeminen. Näihin tarpeisiin yrittäjät voivat markkinoida omia ratsastustuotteitaan. Holloway ja Robinson painottavat juuri asiakkaiden tarpeiden ymmärtämistä, kun tuotetta aletaan viedä kansainvälisille markkinoille.

Kansainväliseen sekä kotimaiseen hevosmatkailuun liittyy oleellisesti kestävän kehityksen ymmärtäminen. Kestävän kehityksen periaatteisiin kiinnitetään nykyisin entistä enemmän huomiota. Kestävällä kehityksellä tarkoitetaan nykypäivän tarpeiden tyydyttämistä siten, ettei se estä tulevien sukupolvien mahdollisuutta tyydyttää omia tarpeitaan

(Vuoristo 2003, 45). Hevosmatkailu tapahtuu luonnossa ja luontoon voi kohdistua haittatekijöitä. Pääsääntönä vaellusratsastuksilla on se, että huolehditaan jätteiden ja roskien talteenotosta. Taukopaikkojen siisteys ja puhtaat polut kertovat usein siitä, miten yrittäjät ovat ottaneet vastuuta ympäristöystävällisyydestä. Ratsastajien keskuudessa on sanonta ”Minkä jaksat luontoon viedä, niin sen myös jaksat takaisin kantaa”. Luontoon ei jätetä roskia eikä muita sinne kuulumattomia asioita. Hevosmatkailun kasvamiseen ja kehittymiseen voivat tulevaisuudessa vaikuttaa myös ilmaston lämpenemisestä aiheutuvat haitat erityisesti Pohjois-Suomen talvimatkailulle. Lapin alueella tehdään paljon juuri talviseen luontoon suunnattuja hevosmatkailupaketteja, jotka saattavat olla monille matkailijoille hyvinkin suuri elämys. Toistaiseksi monet talviaktiviteetit ovat pitäneet pintansa aktiviteettimatkailun kärkisijoilla. Hevosmatkailulla on kuitenkin hyvät mahdollisuudet kasvattaa matkailijamääriään, koska muun muassa vaellusratsastusta voi harrastaa ympäri vuoden. Kansainväliseen matkailun lisääntymiseen vaikuttaa paljon ympäristötietoisuuden kasvaminen ja myös ilmastonmuutos. Ympäristötietoisuus ja ilmastonlämpeneminen voivat osaltaan vaikeuttaa joitakin aktiviteettimatkailun tuotteiden tarjontaa. Vuonna 2005 tehdyn julkaisun mukaan tutkijat uskovat, että vuoteen 2015 mennessä tavanomaisemmat luontoon liittyvät aktiviteetit saattavat jopa lisääntyä Suomessa. On varmasti havaittavissa, että paluu luonnonläheisiin aktiviteetteihin on tapahtunut meilläkin nykypäivänä. Tämä mielestäni selittää myös ratsastuksen suosiota, koska se kuitenkin liittyy osaksi luontomatkailua. Syy tähän aktiviteettien suosioon on se, että talvien käydessä yhä harvalumisemmiksi muut lajit nostattavat suosiotaan. (Sievänen & Tervo 2005, 29–41.)

4 Hevosmatkailun reitistöjen toteutus

4.1 Reitistöjen suunnittelu

Hevosmatkailu-yritykset tarvitsevat ympärilleen toimivat reitistöt toimintaansa varten, ja sijainti aivan kaupunkien läheisyydessä saattaa hankaloittaa toimintaa. Kaupungin tai muu asutuskeskittymän välitön läheisyys tuo mukanaan myös liikennejärjestelyjen haittoja tai asukkaiden vastustusta hevosmatkailua kohtaan. Reitistöjen suunnittelutyö lähtee liikkeelle perustamalla suunnitteluryhmän, jonka työnä on tehdä analyysi nykytilasta. Suunnitteluryhmän jäsenet voivat olla vapaa-ajan ja liikunta-alan toimijoita tai asiantuntijoita matkailun, maanrakentamisen ja luonnon tuntemuksen alalta. On hyvä jos suunnitteluryhmään saadaan mukaan kattava joukko suunnittelijoita eri ammattialoilta, jotta reitistä saataisiin mahdollisimman paljon hyödynnettyä niin luonnon kuin matkailun takia. Matkailun asiantuntijat pystyvät suunnittelemaan mahdollista tuotteistamista ja markkinointia. Myös tarvittavien opastuskylttien ja reittikarttojen koostaminen on usein heidän vastuullaan, mutta asiantuntija-avun tarve on usein suuri ja hankeapua kannattaa hyödyntää. Varsinaista toimintasuunnitelmaa ja kustannusarvioita ei voida tehdä ennen kuin analyysi on tehty. Analyysiin kuuluu reitin käyttötarkoituksen sekä kysynnän selvittäminen, asiakassegmenttien määrittäminen, arvio käyttäjämääristä vuositason ja alueen rakennetun sekä rakentamattoman ympäristön tila. Lisäksi alueen vetovoimatekijät, maaston profiilin kuvaus ja muiden matkailukohteiden ja -palveluiden sijainti ovat oleellinen osa kattavaa analyysia. (MEK 2011b, 8–11.)

Kulttuurimaisemat tai merkittävää hoitoa vaativien uhanalaisten eliölajien, tai kasvilajien perinnebiotoopit voisivat edesauttaa hevosmatkailun kehittymistä ja hevosläheistä asumista (Siltanen 2007, 26). Tähän on syynä se, että maaseutumainen ympäristö on kuitenkin yleisin ratsastustoiminnassa käytettävä ympäristö. Hyviin tapoihin kuuluu, että ratsastamiseen muiden maa-alueilla kysytään aina lupa. Lisäksi roskaaminen ja muu luonnon vahingoittaminen on vastoin yleisiä hyviä periaatteita.

Hevosreittien suunnittelussa on selvitettävä hevosilla luonnossa liikkumiseen vaikuttavat lait, asetukset ja muut ohjeistukset. Hevosreittien suunnittelussa täytyy huomioida

reittien rakentaminen tarpeeseen. Tällä tarkoitetaan sitä, että rakennustapa liittyy oleellisesti ratsukoiden turvalliseen liikkumiseen maastossa ja hevosmatkailun edistämiseen. Maankäytön suunnittelulla voidaan edistää hevosmatkailun reitistöjen toteutumista. Tällä tavoin pyritään estämään mahdolliset maankäytön ristiriidat. Alusta alkaen on hyvä ottaa mukaan monia eri toimijoita, yhdistyksiä, yksityisiä henkilöitä ja matkailualan ammattilaisia. Matkailuyrittäjien on hyvien periaatteiden mukaisesti keskusteltava ja suunniteltava yhdessä maanomistajien kanssa tulevista uusista reittilinjauksista. (Hevoskehämateriaalia 2004, 17.)

Muita yleisiä vaatimuksia ratsastusreittien suunnittelussa on esimerkiksi ympäristön huomioiminen turvallisuuden takaamiseksi. Ympäristön pitää sopia ratsastukseen ja reittejä ei pitäisi sijoittaa välittömään liikenneväylien läheisyyteen. Vaellusratsastustoiminnassa reittien pituuksien tarpeen on arvioitu olevan noin 10–30 kilometriä päivää kohden. Hevosmatkailun reittien käyttäjien olisi hyvä verkostoitua muiden palveluntuottajien kanssa. Esimerkiksi reittejä tulisi linjata seudullisesti siten, että reittien varrella olisi saatavilla vuokramökkejä tai nuotiopaikkoja matkailijoiden käyttöön. Yöpymispaikat olisi suunniteltava laatiessa tuotepaketteja niin, että sinne pääsee huoltoautoilla. Palvelujen hyödyntäminen edellyttää myös aitausten, kiinnitystolppien ja tarpeen mukaan suojaosan hevoskatoksen rakentamista. Näiden on hyvä sijaita levähdyspaikkojen yöpymispaikkojen välittömässä läheisyydessä. (Siltanen 2007, 26.)

Aikaisempien tutkimusten mukaan reittien suunnittelussa yrittäjät ovat pyrkineet huomioimaan ainakin suurilta osin mahdolliset muut palveluntarjoajat. Monille on tärkeää pyrkiä kehittämään yhteistyökuvioita, koska juuri yhteistyötoiminnan puute haittaa monien liiketoimintaa. Tekemällä yhteistyötä muiden yrittäjien kanssa saadaan omiin palveluihin lisättyä sellaisia asioita, joita yrittäjät eivät itse pysty tarjoamaan. Saatujen tulosten mukaan eniten yhteistyötä tehdään majoitus-, ravitsemis- ja ohjelmapalveluyritysten kanssa. Eniten yhteistyötä vaellusreittien varten sijoittuvista yrityksistä tehdään majoituspalveluiden kanssa. (Kaskinen 2007, 43.)

4.2 Lait, asetukset ja jokamiehenoikeudet

Laissa säädetään erikseen siitä, missä ratsastaminen on kiellettyä. Sen mukaan ratsastaminen ja hevos- tai muulla vastaavalla ajoneuvolla ajaminen on kielletty kuntopolulla tai muulla sen kaltaisella juoksuradalla, yleiseen käyttöön kunnostetulla ladulla ja urheilukentällä (Järjestyslaki 15§ 2006). Ratsastaminen on kiellettyä myös viljellyillä mailla, taimikoissa ja puiden juurien päällä. Suomen lait myös turvaavat laajojen metsäalueiden käytön virkistymiseen ja liikkumiseen ratsain. Jokamiehenoikeuksien rajoissa ratsastajat voivat käyttää luontoa maksutta ilman maanomistajan lupaa. Aikaisemmin vuonna 2003 tehdyn järjestyslain myötä astui voimaan valtakunnallinen kieltö ratsastukseen kielletyistä reiteistä. Jokamiehenoikeudet koskevat myös ratsukkoja, mutta liikkumista voidaan tarpeen vaatiessa rajoittaa piha-alueilla, pelloilla ja istutuksilla. Jokamiehenoikeudet ratsukoiden suhteen eivät ole yksiselitteiset. Yksityisteillä liikkumiseen ratsain on saatava tiekunnan tai tieosakkaiden lupa. Ammattimaista toimintaa harjoittavien hevosmatkailuyrittäjien toiminta on usein säännöllistä ja maastoja käytetään säännöllisesti. Säännöllisestä tienkäytöstä voidaan tiekunnan toimesta määrätä tiemaksu tai käyttömaksu. (Hevoskehämateriaali 2004, 13.)

Hevoskehähankkeen päätavoitteena on ollut koota ratsastukseen soveltuvia reitistöjä ensin kunnan sisällä ja lopuksi yhdistää niitä seutukunnallisiksi koko maan kattaviksi reitistöiksi. Hevosmatkailuyrittäjät hyödyntävät usein juuri näitä seudullisia hevosreitistöjä, jolloin niiden oletetaan kuuluvan toistuvan, järjestetyn ratsastuksen alueisiin. Matkailuyrittäjien kannalta viralliset kaavaan merkityt hevosreitit helpottavat heidän toimintaansa. Ne turvaavat hevosreittien käyttämisen tulevaisuudessakin ja samalla ennaltaehkäistään ristiriitoja ratsukkojen ja muiden liikkujien välillä. (Siltanen 2007, 26.) Vaelusreittejä kannattaa saada liitettyä yleiskaavaan, jolloin niitä voidaan vähitellen ja turvallisesti kehittää samalla kun ympäristö muuttuu esimerkiksi asuinlähiöiden lisääntyessä. Hevosreittien saaminen osaksi yleiskaavaa antaa siis myös ohjeistuksen muulle suunnittelulle. Asemakaavojen, liikennesuunnittelun ja viheralueiden suunnittelua ohjaisivat ratsastusreittien linjaukset eli suunnittelua tehtäisiin ratsastuksen ehdoilla. Yleiskaavassa määriteltäisiin laajentumismahdollisuudet, jolloin jätetään riittävästi tilaa hevosaitausten, tallin ja reittien laajentumiseen tulevana vuosina. (Hevoskehämateriaali 2004, 41.)

Mielestäni jo olemassa olevia toimivia virkistysmatkailuun tarkoitettuja reittejä voisi hyödyntää ratsastukseenkin. Moottorikelkkailua varten on rakennettu hyvin laajoja ja hyväpohjaisia uria, jotka periaatteessa ovat täysin käyttämättöminä kesäaikaan. Moottorikelkkareittejä varten on tarkat säädökset ja kesäaikaan moottoriajoneuvoilla liikkuminen on usein kiellettyä. (Villi Pohjola 2011.) Kuitenkin tietyn turvallisuuden ja luvan puitteissa hevosvaelluksilla voisi kesäaikaan osittain käyttää pienempiä osuuksia. Tietenkin urapohjan huonontuminen voi olla mahdollista, jos hevosilla kuljetaan paljon reiteillä, mutta reittien hallinnoimalta taholta kannattaisi kysyä tätäkin mahdollisuutta. Pussisen ja Thunebergin (2009) hevosenomistajille suunnatusta tutkimuksesta ilmenee, että hevosyrityksen toimintaan vaikuttavat ympäristöön ja maankäyttöön liittyvät asiat. Näitä ovat muun muassa jätevesien käsittely, hevosen kanssa tiellä liikkuminen, rakentamis- ja kaavoitusasiat tai naapurisuhteet. Tutkimuksen mukaan 49 % vastanneista oli sitä mieltä, että edellä mainitut asiat vaikuttavat jonkin verran tai paljon toiminnassa. Kysely lähetettiin kirjeitse 1172 hevosenomistajalle ja vastauksia saatiin 432. Tästäkin vastausmäärästä voidaan päätellä, miten tärkeä merkitys säännöksiin perehtymisellä on ratsastuksen kannalta.

4.3 Ympäristönsuojelu ja reittien ylläpito

Kai-Veikko Vuoriston (2003, 70) mukaan niin aktiivinen kuin passiivinenkin luontomatkailu tarvitsee luontoa, jopa parhaita ja harvinaislaatusempia ilmenemismuotoja käyttövoimakseen. Matkailu tuo suuressa mittakaavassa vääjäämättä muutosta alkupe räiseen luonnonympäristöön. Kuitenkin oikealla tavalla toteutettu ratsastusreitistö osaltaan palvelee niin yrittäjiä kuin matkailijoita. Samalla se edesauttaa pitämään huolta ympäristön hyvinvoinnista. Vaellustalleja ympäristönsuojelu koskettaa usealla eri tapaa. Taukopaikkojen läheisyydessä on oltava tarvittavat roska-astiat. Taukopaikat voivat olla kunnan omistamat ja kuntalaisten yleisessä käytössä. Tällöin myös on mietittävä mahdollisten aitausten tai puomien paikat hevosille tauon aikana. Taukopaikan käyttämistä osana vaellustuotetta ja aitausten pystytystä varten on kohteliasta kysyä aina etukäteen lupa. Taukopaikan ympäristö on jätettävä yhtä siistiin kuntoon kuin se on ollut sinne tultaessa.

Ratsastusaktiviteetin luomisessa tulee ottaa huomioon Suomen ympäristönsuojelulaissa olevat yleiset periaatteet sekä lisäksi EU:n direktiivit ja ohjeistukset. Ympäristönsuojeluasetuksessa (169/2000) on määrätty haitallisten ympäristöön kohdistuvien vaikutusten ennaltaehkäisemisestä, ympäristöystävällisestä toimintatavasta sekä ympäristöhaittojen poistamisesta ja rajoittamisesta. Huolellisen ja varovaisen ratsastuksen avulla ehkäistään onnettomuusriskit ja ympäristön pilaantuminen. Ohjelmapalveluja tarjoava yritys on aina itse vastuussa aiheuttamastaan vahingosta ja mahdollisten tapahtuneiden ympäristövahinkojen korjaamisesta. Ennen toimintansa aloittamista palvelujen tarjoajalla pitäisi olla tiedossa ratsastuksen aiheuttamat ympäristövaikutukset ja ympäristöön kohdistuvista riskeistä sekä miten haittoja voidaan vähentää. (Imatran seudun kehitysytio Oy 2004.)

Suurimmaksi osaksi vaellus- ja ratsastusreitistöjen ylläpidosta vastaavat joko yksityiset maanomistajat (30,3 %) tai hevosyrittäjät itse (33,3 %). Kansallisen hevosmatkailututkimuksen mukaan kolmanneksi suurin ylläpitäjä oli alueen kunta tai kaupunki. (MEK 2009b, 15). Tiellä kulkevien reitistöjen ylläpidosta vastaavat suurimmaksi osaksi siis hevosyrittäjät tai yksityiset tienomistajat. Reittien ylläpitokustannukset koostuvat lukuisista eri tekijöistä, joita ovat esimerkiksi auraukset talvisin sekä pinnoitteen kulumisesta aiheutuvat korjauskustannukset. Taukopaikat, WC:t ja roskapisteen vaativat säännöllistä huoltoa. Ylläpidon kustannuksien määrä riippuu pitkälti käyttäjämäärästä ja käyttötarkoituksesta. Sesonkiaikaan erilaisia huoltotoimenpiteitä tehdään tiheämpään tahtiin. Ratsastukseen tarkoitetut reitit kuluvat kuitenkin nopeammin kuin pelkkään kävelyyn tarkoitetut reitit. Jos reitillä on paljon käyttäjiä, kunnan kanssa voi tehdä ylläpitosopimuksen. Ylläpitosopimuksessa sovitaan reitin kunnossapidosta siten, että se säilyy käyttökunnossa. Reitistöjen ylläpidolle on ollut mahdollista esimerkiksi saada rahoitusta, jos ne on suunnattu säännölliseen käyttöön.

Paikalliset Leader-yhdistykset ovat myöntäneet vuosittain rahoitusta vaellusreitistöjen rakentamiseen, palveluvarustukseen, ylläpitoon ja korjauskustannuksiin. Ympäristöviranomaisilla on paikallista luonnontuntemusta ja he rahoittavat reittien toteuttamista. Hevosmatkailureitistöjen ylläpitoon ja kustannuksiin on mahdollista saada ulkopuolista avustusta, jolloin yrittäjän ei tarvitse pelätä, että liian suuret kustannukset olisivat esteenä omalle toiminnalle. Osa reiteistä voi kulkea polkuja tai muita pieniä reittejä pitkin, jotka eivät ole varsinaisesti vaellustoimintaa varten rakennettuja. Ylläpitäminen voi ta-

pahtua talvisin ratsastamalla säännöllisesti polkuja sekä poistamalla mahdolliset katkenneet oksat ja risut pois polulta. Yrittäjän on edellä mainittujen rahoituslähteiden lisäksi mahdollisuus saada ELY-keskuksilta hankerahaa, jolla rahoitetaan rakennus- ja kunnostushankkeita. Luontoon ja metsiin liittyvissä hankkeissa on apuna Metsäkeskus, jolta voi saada reittisuunnitelmia ja muuta asiantuntija-apua. (MEK 2011b, 12.)

5 Hevosmatkailuyrittäjyys

5.1 Tyypillinen hevosmatkailuyrittäjä

Yleensä hevosmatkailuyrittäjillä on aikaisempaa kokemusta hevosista ja ratsastuksesta ennen yrittäjäksi ryhtymistä. Harvemmin hevosmatkailuyrittäjäksi ryhdytään, jos ei olisi koskaan ollut tekemisissä hevosten kanssa. Hevoset ovat tulleet vuosien saatossa monille elämäntavaksi pelkän harrastamisen sijasta. Hevosmatkailuun ollaan valmiita panostamaan ympärivuotisesti. Taloudellisesti hevosala ei välttämättä ole kovin kannattavaa, jos toimintaa ei saada kunnolla liikkeelle. On myös huomioitava, että pelkästään sopivien hevosten hankkiminen ei ole ainoa kustannuserä hevosalalla. Kustannuksiin on huomioitava hevosten ylläpitäminen, varusteet, työntekijöiden palkkaus, tarpeelliset koulutukset ja ruokintarehut. Useimmiten hevosyrittäjät tarvitsevat toimintansa sujuvuuden takia useamman kuin yhden hevosen. Tyypillinen määrä on yleensä 11–20 hevosta tai enemmän. (MEK 2009b, 12).

Ammattitaitoisia yrittäjiä on toimijoina hevosmatkailussa aikaisempaa enemmän, mutta riittävän osaamisen lisääminen katsotaan yhdeksi tulevaisuuden haasteeksi. Yrittäjien pitäisikin jatkuvasti kouluttaa itseään ja työntekijöitään, jotta toiminnasta saataisiin turvallista ja asiakasystävällistä. Suurimmat ratsastustallien keskittymät sijaitsevat pääasiassa Etelä- ja Keski-Suomessa. Nämä ovat luonnollisestikin niitä alueita, joissa harrastajia löytyy enemmän. Toisin sanoen suurempi kysyntä kohtaa tarjonnan. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla ratsastuskoulut ovat tällä hetkellä vielä hevosmatkailuyrityksiä yleisimpiä. Tutkimuksen mukaan täysin itsenäisesti yrityksistä toimii noin 90 % ja loput kuuluvat esimerkiksi johonkin palveluntarjoajaketjuun. (MEK 2009b, 9).

Suurin ero eteläisen Suomen ja Pohjois-Suomen hevosmatkailuyrityksien ja yrittäjien välillä on selvitysten mukaan hevosmatkailun päätoimisuudessa. Esimerkiksi Pohjois-Suomessa toimivat hevosmatkailuyritykset tarjoavat lähes poikkeuksetta pääelinkeinoaan hevosmatkailutuotteita, ja niiden toiminta on ympärivuotista. Moni yritys on myös perheyritys ja niillä ei välttämättä ole ulkopuolista työvoimaa palkattuna. Syynä ulkopuolisen työvoiman palkkaamisen esteeksi yrittäjät ovat kokeneet erityisesti korkean verotuksen ja työntekijöiden vakuutusmaksut. (Kaskinen 2007, 50–52.)

5.2 Hevosyrittämisen mahdollisuudet

Tällä hetkellä hevosyrittäjät uskovat vahvasti oman alansa kasvuun tulevaisuudessa ja he ovat valmiita panostamaan toimintaansa. Ulkomaalaisten asiakkaiden osuus on tällä hetkellä vielä valitettavan pieni, mutta potentiaalia heidän lisäämiseen kuitenkin löytyy. Esteenä ulkomaalaisten pieneen osuuteen hevosmatkailijoina Suomessa on se, että ulkomaalaiset eivät koe tuotteiden olevan hyviä hinta-laatu-suhteeltaan. Ulkomaalaiset ja varsinkin venäläiset matkailijat ovat hyvin laatu-tietoisia, ja he ovat valmiita maksamaan palvelusta. Kielitaidon puute voi myös osaltaan estää hevosmatkailuyrittäjiä saamasta tarpeeksi ulkomaalaisia matkailijoita. Pohjois-Suomen luonto on paitsi suomalaisten niin myös kansainvälisten asiakkaiden mielestä hyvin eksoottista. Pohjois-Suomen hevosmatkailun suosiota selittää sekin, että Lapissa sijaitsevat suurimmat hiihtokeskukset. Näin ollen pelkästään hiihtokeskusten vetovoimakin riittää saamaan tarpeeksi hevosmatkailijoita yrityksiin. (Kaskinen 2007, 52.)

Hevosyrittäjien kannattaisi pyrkiä tekemään yhteistyötä muiden hevosmatkailun toimijoiden kanssa sekä luomaan toimivia verkostoja. Erityisesti Suomen luontoa ja maaseutua pitäisi osata hyödyntää tarpeeksi, kun toimintaa laajennetaan kansainvälisesti. Yrittäjien pitäisi ennen näiden luonnon ja maaseudunmahdollisuuksien hyödyntämistä solmia yhteistyökuvioita muiden yrittäjien ja toimijoiden kanssa. Esimerkiksi laadukkuuden turvaaminen on merkittävää, joten hevosmatkailutuotteiden tuotekehityksestä pitäisi tehdä lisää tutkimuksia. Hevosmatkailuyrittäjien pitäisi huomata, että kaupankäyntikin saattaa poiketa nopeatempoisuudellaan siitä, mihin kotimaassa on totuttu. Kansainvälisyyteen pyrkiminen saattaa kuitenkin olla tulevaisuudessa jopa elinehtona yrittäjille,

mikäli ne haluavat pärjätä kiristyvässä kilpailutilanteessa. Kaikki tämä toiminta vaatisi siis pitkäjänteisyyttä, korkealaatuiset ja tasalaatuiset tuotteet sekä sopivan hintalaatusuhteen. (MEK 2009a, 5.)

Mielestäni hevosreitistöille voisi kehittää omanlaisia opastustauluja ja reittien profiilikuvauksia. Esimerkiksi opastustauluista voisi käydä ilmi käytetyimmät reitit isossa karttataulussa sekä vaativuustaso. Hevosmatkailu poikkeaa tavallisesta vaeltamisesta siten, että ohjaajan mukanaolo hevosvaelluksilla on välttämätöntä ja yhdessäolo hevosten kanssa on päämotiivina asiakkaille. Ohjaajalle kuuluu asiakkaan opastaminen siirtymisiin ja hänen tehtävänä on huolehtia, että kaikki pysyvät hyvin mukana, ja tiedustella, kuinka hevosen ja ratsastajan yhteistyö toimii. Kuitenkin, selkeät kyltit vaikka jyrkistä nousuista tai vauhdikkaimmista askellajiosuuksista toisivat ratsastajalle omaa ennakoinnin varaa ratsastuksen aikana.

6 Opinnäytteen menetelmälliset valinnat

6.1 Tutkimusmenetelmän valinta ja aikataulu

Opinnäytetyöni on tutkimuksellinen ja tutkimustapani on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiivisella tutkimuksella tarkoitetaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa. Lähtökohtana kvalitatiivisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Yleisesti laadullisen tutkimuksen avulla pyritään löytämään tai paljastamaan tosiasioita, mutta siihen voi myös liittyä kvantitatiivisia eli määrällisiä menetelmiä. (Hirsjärvi ym. 2009, 160–161.)

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus tuo parhaiten selville käsiteltävään tutkimusongelmaan. Tutkimusongelmaksi määrittelen yrittäjien kokemusten ja hevosmatkailun reitistöjen suunnittelun selvittämisen. Määrällistä eli kvantitatiivista tietoa on saatavilla jo aikaisimmista hevosmatkailututkimuksista, joten myös se vaikutti päätymiseen laadulliseen näkökulmaan. Mahdollisuuksien mukaan hyödynsin osittain määrällisiä

tutkimustuloksia vertailemalla niitä saatuihin tutkimustuloksiini. Esimerkiksi saatavilla olevista tilastotietoja pystyin käyttämään analysoinnissa apuna ja vertailupohjana saamiini tuloksiin. Valitsin kvalitatiivisen tutkimustavan, koska halusin ymmärtää enemmän tutkittavaa kohdettani eli hevosmatkailuyrittäjiä. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ole kuitenkaan etsiä tilastollisia säännönmukaisuuksia. Otosjoukkoni ei myöskään ollut niin suuri, että tilastolliset säännönmukaisuudet saataisiin luotettavasti todistettua. Kuitenkin suppeammallakin otosjoukolla oli huomattavissa joitain säännönmukaisuuksia. Otosjoukkooni kuuluivat valikoidut hevosmatkailupalveluja tarjoavat yritykset Suomen laajuisesti. Pääosin yrittäjät valikoituivat sen perusteella, kuinka päätoimisesti he harjoittavat hevosmatkailua. Rajasin tutkimuksen ulkopuolella tavalliset harrastus- tai kilpailutoimintaan keskittyneet ratsastustallit sekä ratsastuskoulut. Tutkimani yritykset ovat osittain Suomen Vaellustallien liitto ry:n jäsentälle, joten ne ovat toiminnassaan keskittyneet eripituisten vaellusten, maastoretkien ja ohjelmalveluiden tarjontaan. Valikoimista löytyy myös erilaisia räätälöityjä elämyspalveluita. Valintaani vaikutti se, että näiden kaikkien yritysten valikoimista löytyy vähintään kahta tai useampaa erilaista tuotetta. Pelkästään tavallisia ratsastustunteja tai maastotunteja tarjoavia talleja en siis ottanut mukaan kyselyyni.

Aiheeni hyväksyttiin 19.5.2011 opettajainkokouksessa ja aloitin harjoitusaineen kirjoittamisen välittömästi toukokuussa. Palautin harjoitusaineeni tarkistettavaksi toukokuussa ja se hyväksyttiin 30.5.2011. Ensimmäisen kerran tapasin OF Pohjois-Karjalan projektinjohtajan maaliskuussa, jolloin lopullista aihetta en ollut vielä päättänyt. Jo tuolloin keskustelimme mahdollisuudesta tehdä työni hevosmatkailun reitistöihin liittyen. Opin näytetyösuunnitelmaa tein toukokuun ja kesäkuun ajan, minkä jälkeen annoin sen ohjaavalle opettajalle ennen omaa suunnitelmaseminaaria. Suunnitelmaseminaarin pidin 7. syyskuuta 2011, minkä jälkeen aloitin aineiston keruun ja analysoinnin. Tulosseminaari oli 23.11.2011.

6.2 Kyselylomake ja luotettavuus

Kysely on yksi tapa kerätä aineistoa. Kyselytutkimus on survey-tutkimuksen menetelmä, jossa aineistoa kerätään standardoidusti ja kohdehenkilöt muodostavat otoksen tai näytteen perusjoukosta. Perusjoukolla tarkoitetaan tiettyä edustavaa joukkoa esimerkik-

si ammatin mukaan ja otoksella tarkoitetaan tästä perusjoukosta poimittavaa pienempää edustusta. Otoksen tarkoitus on auttaa tekemään päätelmiä perusjoukosta ja otoksen koko ratkaistaan esimerkiksi tutkimuksen tavoitteiden perusteella tai kuinka tarkkoja tuloksia halutaan saada. Otoks koko voidaan ratkaista sen mukaan, kuinka montaa eri tekijää halutaan tarkastella samanaikaisesti tai miten yhtäläinen joukko on tutkittavan asian suhteen. (Hirsjärvi ym. 2009, 180.)

Tarkoituksena oli kerätä aineistoa lähettämällä sähköpostitse saatekirje ja suora linkki Typala-kyselyyn hevosmatkailuyrittäjille. Sähköinen Typala-kysely olisi ollut virallisemman näköinen, mutta loppujen lopuksi päädyin sähköpostikyselyyn kuten olin alun perin suunnitellut. Syynä kyselytavan muutokseen tuli melko viime hetkillä, kun aikataulullisista syistä en pystynyt Typala-kyselyä hyödyntämään. Halusin madaltaa yrittäjien kynnystä ottaa osaa kyselyyn, joten päätin liittää kyselyn suoraan sähköpostin tekstikenttään saatekirjeen päätteeksi. Tällä tapaa yrittäjien ei tarvinnut erikseen avata ja tallentaa lomaketta vaan he pystyivät täyttämään sen suoraan sähköpostissa. Kyselylomakkeen avulla sain mahdollisia arviointoja, perusteluja ja mielipiteitä reitistöihin liittyen. Kysymykset olivat pääasiassa avoimia ja monivalintakysymyksiä. Avoimilla kysymyksillä tarkoitetaan kysymysten muotoilua siten, että vastauksille jätetään tyhjä tila (Hirsjärvi ym. 2009, 198.) Avoimet kyselyt sallivat vastaajien ilmaista itseään omin sanoin sekä antavat mahdollisuuden tunnistaa motivaation liittyviä seikkoja. Avointen kysymysten avulla pystyin kartoittamaan, minkälaista tietämystä vastaajilla ja yrittäjillä on käytössään. Yleensä lomakkeiden sisältöön kuuluu kysyä alussa taustakysymyksiä kuten ikä, sukupuoli ja koulutus. Omassa kyselyssäni ne eivät kuitenkaan olleet tutkimuksen kannalta oleellisia tietoja. Avointen kysymysten tulisi olla selkeitä ja helposti ymmärrettäviä kysymysmuotoja. Kyselyyn liitin mukaan saatekirjeen, jossa kerroin mitä varten tutkimusta tehdään ja kehotin yrittäjiä vastamaan tietyn ajan puitteissa kyselyyn.

Valitsin juuri tämän tavan kerätä aineistoa, koska tutkittava joukko on ennalta valikoitu. Tämän menettelyn etuina on nopeus aineiston saamisessa, mutta koskaan ei voida etukäteen tietää miten suureksi lopullinen vastausprosentti muodostuu. Valikoitu joukko oli hevosmatkailuyrittäjät, jotka harjoittavat hevosmatkailua joko päätoimisesti tai sivutuotteena. Oletin, että kyselyni aihe hevosmatkailun reiteistä on heidän kannaltaan tärkeä ja koskettaa heidän toimintaansa. Ennen kyselyn lähettämistä selvitin koko Suomen laajuisesti hevosmatkailuyrittäjät, joille aion sähköpostikyselyn lähettää. Kuten edellä

mainitsin Suomen Vaellustalliin Liitto ry antoi tähän hyvän valikoiman. Olin ajatellut ottaa ensin yhteyttä sähköpostitse ja kysyä, olisiko yrittäjien mahdollista osallistua kyselyyn sähköpostitse. Vastausajan puolesta välissä otin yhteyttä puhelimitse yrittäjiin, jotka eivät olleet vastanneet. Tällä tavoin myös pystyin varmistamaan, että saisin mahdollisimman suuren vastausprosentin eli ainakin puolet vastaisi kyselyyn. Kyselylomakkeen avulla saadaan melko täsmällistä tietoa valitulta otosjoukosta (Hirsjärvi ym. 2009, 196–197).

Kysely oli tarkoitus lähettää alkusyksyn aikana yrittäjille. Valitsin tämän ajankohdan osittain senkin takia, että olettaisin kesäsesongin aikana yrittäjien olevan kiireisempiä, jolloin heillä ei ehkä olisi ollut aikaa paneutua kunnolla kyselyyni. Ennen kuin lähetin varsinaisen kyselyn ja saatekirjeen, testasin eri toimintatapoja testiryhmäni kanssa. Testiryhmän avulla kokeilin sitä, kuinka houkuttelevalta kyselyn ulkoasu näyttää vastaajien silmissä, kuinka kauan vastaaminen vie ja kuinka kyselyt ovat helpoiten yrittäjien luettavissa. Perusjoukkoon kuului siis 20 yrittäjää. Kysely lähetettiin yrittäjille ja yrittäjillä oli aikaa vastata kyselyyn noin kahden viikon ajan. Yritysvalinnat tein osittain Suomen Vaellustalliinliiton jäsenlistalta ja selaamalla eri yrittäjien internetsivustoja. Saatekirjeessä (liite 1) mainitsin tarkemmin, milloin vastausten tulisi olla viimeistään perillä. Saamastani aineistosta kokosin kysymyksittäin tyypillisimmät vastaukset ja mahdolliset huomioimisen arvoiset poikkeavuudet. Tulosten analysoinnin jälkeen kokosin tuotokset yhteen kirjoittamalla auki saamiani vastauksia. Pääpiirteissään aihealueet olivat: reitistöt (reittien kulkeminen yksityisillä, yleisillä tai yhdessä toisen tallin kanssa), mahdolliset ongelmat koskien reitistöjä, kuinka maisemat ja luonto on hyödynnetty (ratsastus luonnonpuistoissa, metsät, vuodenaikat). Lisäksi halusin tutkia, onko taukopaikkojen valintaan panostettu. Lopuksi kysyin vielä mahdolliset kehittämisideat ja asiat, joihin yrittäjät haluaisivat erityisesti puuttua, jos heillä olisi siihen mahdollisuus.

Pyrin käyttämään tutkimuksessani tietoperustana vain luotettavia lähteitä. Näitä ovat esimerkiksi aikaisemmat julkaisut, tiedotteet ja tutkimukset. Myös asiantunteva lähdekirjallisuus on tutkimukseni onnistumisen kannalta tärkeää. Mielestäni olen käyttänyt tietoperustassani monipuolisesti eri lähteitä. Olen pyrkinyt käyttämään laadukasta lähdetietoa ja eri asiantuntijoiden kirjoittamaa materiaalia. Itse en halua plagioida kenenkään aikaisempaa tutkimusta. Plagioinnilla tarkoitetaan varkautta, joka voi olla tieteellistä tai taiteellista. Tiedon lainaamisen yhteydessä pitäisi aina muistaa viitata alkuperäi-

seen lähteeseen tai käyttää lähdeviitettä. Tutkija syyllistyy plagiointiin silloin jos esittää toisen tekijän ideoiden, tutkimustulosten tai tarkan sanamuodon ikään kuin omanaan. (Hirsjärvi ym. 2009, 122.) Plagioinninvaaraa ei ole, koska olen huolellisesti muistanut merkitä käyttämäni lähteet sekä sijoittanut viittaukset oikein teksteissäni. Lisäksi koen, että vastauksien määrän perusteella tietoja voidaan pitää melko luotettavina.

Opinnäytettä tehdessä on huomioitava sen mukana tulevat eettiset kysymykset. Oleellisesti nämä liittyvät tiedon hankintaprosessiin ja julkaisuun. Jokaisen vastuulla on hyvien periaatteiden tunteminen ja niiden mukaan toimiminen. Tutkimuksenteossa on noudatettava hyvää tieteellistä käytäntöä. (Hirsjärvi ym. 2009, 196– 197.) Itse käytän saamaani aineistoa kyselyistä vain siihen tarkoitukseen kuin ne on tarkoitettukin. Kyselyissä huomioin myös yrittäjien yksityisyydensuojan huolehtimalla hyvin vastausten säilyttämisestä sekä oikeasta tavasta käsitellä niitä.

7 Tulokset

7.1 Taustatiedot ja yrityksen tarjoamat palvelut

Kysely lähetettiin 22.9.2011 kahdellekymmenelle hevosyrittäjälle ympäri Suomea. Jokaiselle yrittäjälle lähetettiin erikseen sähköposti saatekirjeen (liite 1) ja kyselyn (liite 2) kera, jolloin varmistettiin samalla yksityisyyden suoja. Yrittäjillä oli aikaa siis kaksi viikkoa ottaa osaa tutkimukseen ja vastauksia saapuikin heti alussa nopeaan tahtiin. Noin reilun viikon kuluttua kyselyn lähettämisestä otin vielä puhelimitse yhteyttä niihin yrittäjiin, joilta en ollut vielä saanut vastausta ja kehotin ottamaan osaa kyselyyn. Monia yrittäjiä vaivaa kiire, ja sen myös huomasin kun otin yhteyttä puhelimitse yrittäjiin. Muutama yrittäjä koki kyselyn todella tärkeäksi ja he kiittivät minua erikseen siitä, että olin ottanut tällaisen aiheen tutkittavakseni. Kaiken kaikkiaan vastauksia tuli 12 kappaletta ja tavoitteena oli saada vähintään puolet eli kymmenen kappaletta vastauksia. Vastauksia saapui melko odotettu määrä ja oli hyvä, että päätin laittaa kyselyt kahdellekymmenelle yrittäjälle enkä vain viidelletoista. Vastausprosentiksi siis sain melko luo-

tettavan määrän (60 %), joka ylitti asettamani tavoitteen. On vaikea sanoa kuinka suuri vastausprosentti olisi ollut sähköisen Typala-kyselyn kautta, mutta luulisin sen olevan melko lailla samaa luokkaa. Olen kuitenkin tyytyväinen saamiini vastauksiin, sillä niistä huomasi, että yrittäjät vastasivat hyvin ja monipuolisesti kysymyksiin.

Kysymyksessä numero yksi pyydettiin yrittäjiä arvioimaan numeroin tärkeimpiä hevosmatkailupalveluita. Numero yksi siis tarkoitti tärkeintä ja tuloksissa oli havaittavissa selvät eroavaisuudet. Tuloksista myös huomasi melko hyvin, mitä palveluita yrittäjät tarjoavat, sillä vain kolme yrittäjää arvioi useampaa vaihtoehtoa asteikolla yhdestä neljään. Toisin sanoen he tarjoavat ainakin neljää erilaista hevosmatkailupalvelua. Näitä olivat maastoretket, vaellusratsastukset, majoituspalvelut ja kokouspalvelut. Ravintolapalveluita ja ohjelmapalveluita arvioitiin asteikolla ei kovin tärkeiksi, eli palvelut olivat asteikon kolmannessa kohdassa. Kaiken kaikkiaan kymmenen yrittäjää arvioi tärkeimmäksi palvelukseen maastoratsastuksen. Kaksi yrittäjää arvioi tärkeimmiksi palveluiksi vaellusratsastuksen. Suurin osa yrittäjistä (kahdeksan yrittäjää) tarjoaa ainakin kahta eri palvelua ja heidän toiminnassaan selkeästi tärkeimpinä erottuivat maastoretket ja vaellusratsastukset. Viimeiseen avoimeen kysymykseen muista tarjottavissa olevista palveluista mainittiin hevosajelut, sosiaalipedagoginen toiminta sekä opetustunnit.

Toisessa kysymyksessä kysyttiin yrittäjien käytössä olevista hevosroduista ja lukumääristä. Keskimääräinen hevosten lukumäärä oli yhteensä noin 10 hevosta yritystä kohden. Käytössä olevia hevosroduista mainittiin islanninhevoset, norjanvuonohevoset, suomenhevoset. Vain kolmella yrittäjällä on käytössä pelkästään suomenhevosia ja vain kahdella yrittäjällä on pelkästään islanninhevosia. Loput yrittäjistä suosivat sekä islanninhevosten että suomenhevosien tasapuolista käyttöä toiminnassaan. Kuten aikaisemmin mainitsin, suomenhevosen suosio matkailukäytössä ei ole ainakaan laantunut, vaikka monet yrittäjät suosivatkin islanninhevosia asiakaskäytössään. Myös aikaisemmat tilastolliset tiedot hevosten keskimääräisestä lukumäärästä ovat melko hyvin linjassa saamieni tulosten kanssa, joten tulosta voidaan pitää luotettavana. Keskisuuren yrityksen hevosten lukumäärä vaihtelee 10:n ja 20:n hevosen välillä (Kaskinen 2007, 30).

7.2 Reitistöjen perustiedot ja ympäristön hyödyntäminen

Kysymyksessä kolme pyysin arvioimaan ratsastusreittien yhteispituutta. Arviot vaihtelivat noin viiden kilometrin reiteistä aina jopa 200 kilometriin. Laskin reittien pituuden

keskiarvoksi noin 117 kilometriä yrittäjää kohden, mutta keskiarvoa ei voida täysin yleistää, koska neljä yrittäjä arvioi reittien pituudeksi huomattavasti alle tuon luvun. Kaksi yrittäjää arvioi pituuksien olevan noin 10–30 kilometriä ja kaksi yrittäjää arvioi määräksi noin 50 kilometriä. Kolme yrittäjää arvioi pituudeksi 200 kilometriä, yksi yrittäjä 150 ja loput kolme yrittäjää arvioi reittien olevan 100 kilometrin mittaisia. Reittien pituudet ovat arvioita, koska reittejä sekä niihin liittyviä polkuja on melkein mahdotonta arvioida täysin kilometrien tarkkuudella. Huomasin, että joillain yrittäjillä oli ehkä vaikeuksia antaa tarkkaa arvioita reittien pituuksista ja myös pituudet vaihtelivat paljon eri tallien välillä.

Neljäs kysymys koski reittien kulkemisia omilla mailla, yksityisteillä ja yleisissä käytössä olevilla teillä. Lähes kaikki yrittäjät kertoivat, että reitit kulkevat suurimmaksi osaksi yksityisteillä. Suurimmaksi osaksi omilla mailla reitit kulkevat kolmella eri yrittäjällä. Näistä vastanneista yrittäjistä neljä yrittäjää vastasi kaikkiin kolmeen eri vaihtoehtoon eli tiet kulkevat niin omilla, yksityisillä kuin yleisessä käytössä olevilla teillä. Tästä voidaan päätellä, että lupa käyttää yksityisteitä on suurimmalle osalle yrittäjistä ehdotonta, että he pystyisivät harjoittamaan toimintaansa. MEK:n tutkimuksessa 2009 todettiin, että yrittäjät käyttävät eniten yleisessä tai yksityisessä käytössä olevia teitä.

Viidennessä kysymyksessä halusin selvittää yrittäjien omakohtaista kokemusta reittien suunnittelusta rastittamalla asteikosta yhdestä viiteen sopivimman vaihtoehdon. Vastaukset jakaantuivat melko tasaisesti. Reittien suunnittelun koki helpoksi vain kaksi yrittäjää. Kaksi yrittäjää valitsi kohdan melko helppo. Viisi yrittäjää valitsi keskivaiheen kohdan. Yksi yrittäjä arvioi suunnittelun melko vaikeaksi ja kaksi yrittäjää koki sen erittäin vaikeaksi. Eniten vastattiin asteikon keskivaiheen kohtaan, mikä voidaan tulkita niin, että suunnittelussa on omat helppoudet ja vaikeudet. Ajattelin, että tässä kysymyksessä saattaisi tulla suurtakin hajontaa ja ainakin vastausten perusteella näin myös näyttäisi olevan. Toisille yrittäjille reittien suunnittelu on helpompaa kuin toisille yrittäjille.

Kysymyksessä kuusi kysyttiin onko reittien suunnittelussa hyödynnetty kulttuurihistoriallisia kohteita. Kysymyksessä pyydettiin myös erikseen kertomaan, mitä mahdolliset hyödynnetyt kohteet ovat. Yrittäjät hyödyntävät tuloksien mukaan hyvin näitä kohteita, sillä lähes kaikki (8 yrittäjää) vastasi myöntävästi kun taas loput vastasivat kieltävästi. Yrittäjät mainitsivat hyödyntävänsä muun muassa kivikautisia jäänteitä, kansallispuistoa sekä vanhaa teollisuusalueen miljöötä. Vastauksissa mainittiin lisäksi vanhat asutus-

alueet, esimerkiksi ns. Karjalanevakkujen alueet. Kaksi yrittäjää mainitsi hyödyntävänsä oman paikkakunnan vanhoja tarinoiden kohteita ja historiallisia rakennuksia. Yrittäjät, jotka vastasivat kieltävästi, kertoivat, etteivät tiedä alueen kulttuurihistoriallisia kohteita. Toinen merkittävä syy on se, että kohteita kyllä olisi, mutta ne eivät ole reittien kannalta sopivan lähellä.

Seitsemäs kysymys puolestaan koski luonnonkohteiden hyödyntämistä reittisuunnittelussa. Tässäkin yrittäjien vastauksien jakauma oli hyvin selvä; yhdeksän yrittäjää vastasi myöntävästi ja vain kaksi kieltävästi. Tyypillisimmät luonnonkohteet, joita yrittäjät pyrkivät hyödyntämään, ovat erilaiset metsiköt, kuten vanhat ja arvokkaat lehtikuusikot ja erilaiset kalliit, lintutornit, kosket ja joet. Myös pelkästään kauniita maisemia, suojelualueita sekä peltoalueita osattiin hyödyntää. Keväisin erityisesti pesimälintukohteet ja katsontaetäisyydellä olevat lintusaarakkeet ovat suosittuja yrittäjien keskuudessa. Muut mainitsemisen arvoiset kohteet ovat esimerkiksi lähteet, kivikautiset kohteet ja järvinäköalat. Syitä siihen, miksi luonnonkohteita ei hyödynnetä reittisuunnittelussa, ei kerrottu erikseen. Mielestäni syy saattaa olla sama kuin edellisessä kysymyksessä eli sopivia kohteita ei ole tiedossa tai muuten lähettyvillä. Kaiken kaikkiaan mielestäni yrittäjät osaavat ilahduttavan hyvin huomio lähiympäristön kulttuurihistorialliset ja luonnonkohteet reittien suunnittelussa. Näin ollen reitteihin saadaan lisää vaihtelevuutta ja asiakas voi kokea uusia elämyksiä luonnostakin.

7.3 Vuodenaikojen vaihtelu ja taukopaikat

Kahdeksannessa kysymyksessä halusin tietää, miten vuodenaikojen vaihtelua hyödynnetään reittisuunnittelussa ja tarjoavatko yrittäjät erilaisia reittivaihtoehtoja niiden mukaisesti. Tässäkin kyllä- ja ei-vastauksien jakauma oli hyvin selvä. Yhteensä 11 yrittäjää vastasi myöntävästi ja vain yksi yrittäjä vastasi kieltävästi. Moni myöntävästi vastanneista yrittäjistä kertoi, että talviaika sanelee omat ehtonsa reittivalikoimaan. Kommentteissa ilmeni, että talvisin on pakko etsiä korvaavia reittejä, koska kaikkia reittejä ei yksinkertaisesti pystytäkään tai ehditä pitämään kunnossa. Vastauksissa mainittiin, että reitistöt ovat maanomistajien luvilla ja on hankalaa saada lisää reittejä. Pari yrittäjää poistaa kokonaan reittivalikoimastaan talvisaikaan hankaliksi koetut reitit ja korvaa ne toisilla vaihtoehtoilta. Talviaika antaa vastauksien perusteella pääsyn uusille reiteille, jolloin

maanomistajan ei tarvitse pelätä puiden juurien pilaantumista, koska niitä suojaa lumi-kerros.

Suomen hienoa syksyä ja ruskaa osataan myös vastausten perusteella hyödyntää valikoimissa. Eräs yrittäjä järjestää esimerkiksi ruskamaastoja syksyisin sekä peltolaukka-maastoja sänkipelloilla. Kaksi yrittäjää toisaalta kokee, että syksy ja kevät osittain haittaavat reittivalikoimaa, koska sateiden aikaan reittejä on käyttökiellossa mutaisuuden takia. Samoin keväisin lumien sulaminen laittaa osan reiteistä käyttökieltoon. Talvisin on tarjolla lumihankiratsastusta sekä jäällä ratsastusta ja kesäaikaan pystytään tekemään pidempiäkin reittejä. Reittivalikoimaan vaikuttaa oleellisesti keliolosuhteet ja lumen paksuus ainakin talvisin. Vain yksi yrittäjä kertoi kesäisin hyödyntävänsä hiihtolatujen valmiita uria ratsastukseen. Kukaan yrittäjistä ei maininnut mahdollisia moottorikelkkaurien hyödyntämistä. Tähän kysymykseen sain paljon hyvin mietittyjä vastauksia ja ainakin tuntui siltä, että vuodenajat säätelevät aika paljon ympärivuotista ratsastusta.

Yhdeksännessä kysymyksessä kysyin, kuinka monta taukopaikkaa yrittäjillä on käytössä vaelluksilla. Vastauksista ilmeni, että keskimääräisesti yrittäjillä on noin kolme tai neljä taukopaikkaa. Pyysin myös lyhyesti hieman kuvailemaan niitä. 11 yrittäjää kertoi käyttävänsä taukopaikkoja vaellusten yhteydessä ja vain yhdellä yrittäjällä niitä ei ollut. Taukopaikkojen määrät vaihtelivat yllättävän paljonkin aina yhden ja kahdeksan taukopaikan välillä. Tyypillistä taukopaikkojen lukumäärää on vaikea sanoa, koska määrät näyttäisivät vaihtelevan sen mukaan, kuinka laajat reittiverkostot kaiken kaikkiaan ovat. Huomasin kuitenkin, että mitä laajemmat reitit yrittäjillä on käytössään, sitä enemmän myös taukopaikkojen valintaan on panostettu. Yrittäjät joiden reitit ovat 100–200 kilometrin luokkaa käyttävät useita taukopaikkoja ja joukosta löytyy vastausten perusteella mökkejä, kotia, rantasaunoja, perinnetilojen pihapiirejä ja laavuja. Muut mainitut taukopaikat olivat tavalliset nuotiopaikat ja tallikeittiöt.

7.4 Ulkopuolisen avun saaminen

Kysymys kymmenen koski ulkopuolisen avun tarvetta reitistöjen suunnittelussa ja lupasasioissa. Vastausvaihtoeitoja oli kolme erilaista; en ole hakenut apua, olen hakenut ja olen hakenut, mutta en ole saanut. Peräti kymmenen yrittäjää vastasi ensimmäiseen

vaihtoehtoon, eli he eivät ole hakeneet apua ulkopuolelta. Loput yrittäjistä ovat hakenneet apua ja tyypillinen apu on tullut kaupungin puolesta tai lähinaapurit ja kyläläiset ovat auttaneet lupa-asioissa. Viimeiseen vaihtoehtoon ei siis tullut yhtään vastausta. Vastaukset jakautuivat mielestäni yllättävästi, ja se kertoo ehkä siitä, että yrittäjät ottavat itse asioita selvää ja hoitavat lupien selvittelyt itsenäisesti. Sekin saattaa olla mahdollista, että ulkopuolisen avun hakeminen koetaan liian vaikeaksi, joten helpompaa on toimia itsenäisesti. Yllättävää oli sekin, että vastauksissa ei mainittu mitään järjestöjä, seuroja tai hankkeen kautta saatua apua.

Kysymyksessä 11 kysyttiin tekevätkö yrittäjät yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa vaellusten järjestämisessä ja keitä nämä yhteistyökumppanit ovat. Vastauksista ilmeni, että peräti yhdeksän yrittäjää tekee jonkinlaista yhteistyötä ja vain kolme yrittäjää toimii täysin itsenäisesti. Eniten yhteistyötä tehdään siis majoitusyrityksien ja ravitsemisyri-tyksien kanssa. Kolmanneksi eniten yhteistyötä tehtiin muiden hevosyrittäjien kanssa, ja kohtaan ”jokin muu” mainittiin ohjelmapalveluyritykset, kokoustilojen järjestäjät muut maatilat.

7.5 Ongelmatilanteet ja vaarankohdat

Kysymyksessä 12 kysyttiin, minkälaisia ongelmatilanteita yrittäjät ovat kohdanneet toiminnassaan. Tämä kysymys oli itselläni suuren mielenkiinnon kohteena, ja halusinkin saada mahdollisimman erilaisia vastauksia. Suurin osa yrittäjistä on kohdannut erilaisia ongelmatilanteita ja vain neljä yrittäjää on välttynyt niiltä. Halusin erikseen saada selville, kenen kanssa ongelmia on esiintynyt, joten kyllä-kohtaan vastanneiden vaihtoehtoina olivat maanomistajat, lähinaapurit ja muut tiellä liikkujat. Lisäksi viimeiseen kohtaan yrittäjät saivat halutessaan mainita muista mahdollisista ongelmista. Maanomistajien kanssa ongelmia oli ollut viidellä yrittäjällä ja lähinaapureiden kanssa kolmella yrittäjällä. Muiden tiellä liikkujien kanssa ongelmatilanteita oli ollut kahdella yrittäjällä. Tähän kohtaan mainittiin vielä erikseen muiden tiellä liikkujien olleen muun muassa autoilijat ja koirien ulkoiluttajat.

Kohdassa muut ongelmat kerrottiin, että yrittäjiä on muun muassa ajettu traktorilla takaa, uhkailtu omalla tiellä, puhuttu pahaa selän takana ja laitettu liikkeelle vääriä huhuja

yrittäjien toiminnasta. Tässä kohdassa mainittiin myös se, että ongelmia on esiintynyt kun muiden tallien väki ei noudata sääntöjä ja lakeja. Erityisesti ulkopuolisten henkilöiden kantelut teiden käytöstä ja kavionjäljistä on aiheuttanut konfliktitilanteita, vaikka yrittäjillä on ollut lupa käyttää reittejä. Eräs yrittäjä myös mainitsi, että on pakko osallistua teiden ylläpitokustannuksiin mikäli haluaa välttää ongelmilta. Myös maanomistajien perumat luvat ovat aiheuttaneet ongelmia yrittäjille. Toisin sanoen nämä vastaukset ovat jossain määrin myös huolestuttavia, sillä jopa 67 % vastanneista yrittäjistä kokee, että ongelmia on ilmennyt. Eräässä vastauksessa kerrottiin hyvin suorapuheisesti, keiden kanssa ongelmia oli esiintynyt ja arveltiin, että hankaluuksia tulee olemaan jatkossakin, koska naapurisopua ei vaan saada aikaan. Kuitenkaan yritystoiminnan lopetus tai maaltamuutto ei tule kysymykseenkään.

Kysymyksessä 13 kysyin mahdollisista vaarankohdista reittien varrella. Vaihtoehtoina olivat ajotien ylitykset, rautatien ylitykset, liikennekeskittymät, kapeat tiet tai jokin muu vaarankohta. Merkittävimmäksi vaarankohdaksi nousivat selkeästi ajotien ylitykset ja siihen kohtaan vastasi yhteensä 10 yrittäjää. Toiseksi vaarallisimmaksi kohdaksi arvioitiin kapeat tiet (yhteensä kuusi vastausta). Rautatien ylityksen koki vaaralliseksi yksi yrittäjä ja liikennekeskittymät ei saanut yhtään vastausta. Kohdassa muut vaarankohdat lueteltiin monia erilaisia tekijöitä, kuten sillat, suot, purot ja metsäneläinten kohtaamiset. Yhdestätoista yrittäjästä vain yksi jätti vastaamatta tähän kysymykseen. Kysymyksen vastausten jakaantuminen suurimmaksi osaksi kohtaan ”ajotien ylitys” on mielestäni hyvin tyypillinen vaarankohta useimpien reittien varsilla. Siinä mielessä siis nämä vastaukset ainakin vahvistivat omaa mielikuvaa, siitä mitkä ratsukoille vaaralliset tekijät on otettava huomioon esimerkiksi vaelluksilla. Järjestämällä vuosittain turvallisuustarkastuksia reitistöillä voidaan parantaa ratsukoiden turvallista liikkumista, ja ainakin yksi yrittäjä ilmoitti, että hänen tilallaan toimitaan juuri näin.

7.6 Yrittäjien vapaa sana ja yhteenveto tuloksista

Kahteen viimeiseen kysymykseen yrittäjillä oli mahdollisuus vastata vapaamuotoisesti. Toinen kysymyksistä koski reittien lähitulevaisuuden kehittämissuunnitelmia ja toinen mielipidettä omista reitistöistä. Molempiin kysymyksiin sain hyviä vastauksia, jotka kertovat melko selkeästi siitä, mitkä ovat yrittäjien omia toiveita. Esimerkiksi reittien

kehittämistä lähitulevaisuudessa haluttaisiin tehdä yhdessä naapuriyrittäjien kanssa ja kolme eri yrittäjää toivoi ehtivänsä suunnitella monipuolisempia uusia reittejä. Eräs yrittäjä toivoi, että vaellusratsastajista annettaisiin mediassa positiivisempaa kuvaa, jolloin kateus ja epäluulot ratsastajia kohtaan hälventyisivät. Eräs yrittäjä vastasi, että kaikilla pitäisi olla kirjalliset luvat, joita ei voisi noin vain muuttaa. Hyviä ajatuksia tuli myös eri yhteistyökuvioiden kehittämisestä eri toimijoiden ja hankkeiden avulla. Toiveissa oli erityisesti, että saataisiin koottua yhteisiä suurempiakin alueita kattavia reittejä muiden käyttäjien kanssa, jolloin ei tarvitsisi aina ratsastaessa miettiä mahdollisia lupa-asioita. Haaveissa oli myös perustaa järjestö, joka pyrkii kehittämään ratsastusreittejä ja osaltaan edesauttamaan lajin turvallisuutta. Eräs yrittäjä olikin toiminut juuri näin ja oli toimintaansa tyytyväinen. Vastauksissa haluttiin myös laajentaa reitistöjä enemmän kaupunkien ja kuntien maille, koska siellä olisi valmiina laavut sekä pururadat. Mielestäni päällimmäisinä näistä yrittäjien vastauksista huokuu selvästi se, että toivotaan enemmän aikaa suunnitteluun ja helpotusta lupa-asioihin.

Yleisesti reitistöistä oltiin viimeisen kysymyksen perusteella hyvin tyytyväisiä. Kaikki kaksitoista yrittäjää vastasivat myönteiseen sävyyn, mutta vastauksien perusteella löytyi myös joitain parantamisen mahdollisuuksia. Toisin sanoen vaikka kehitettävää löytyy, niin tämänhetkinen tilanne omien reitistöjen suhteen kuitenkin mahdollistaa toimivat ratsastuspalvelut asiakkaille. Tallin sijaintia kiiteltiin, jolloin maaseutumaista ympäristöä pystytään hyödyntämään. Reitistöistä sanottiin esimerkiksi seuraavanlaisesti: ”sijaintiin nähden hyvät”, ”kohtuhyvät reitit, mutta luonto antaisi mahdollisuudet vaikka mihin”, ”vaihtelevia, riittävästi ja monipuoliset”. Myös ne yrittäjät, joilla ei ole ollut maankäyttöongelmia kiittivät maanomistajia toimivasta yhteistyöstä ja joustavuudesta ratsastajia kohtaan. Kaksi yrittäjää tosin mainitsi, että nimenomaan toimivampi yhteistyön sujuminen maanomistajien kanssa parantaisi huomattavasti omia reitistöjä ja saisi enemmän vaihtoehtoja mitä voisi myydä asiakkaille.

Yhteenvetona haluaisin mainita sen, että jotkut tuloksista olisi helpompi esittää enemmänkin määrällisellä tavalla kuin laadullisella, vaikka valitsin laadullisen menetelmän analysoida tuloksia. Pyrin kuitenkin purkamaan vastauksia sanallisesti ja kuitenkin niin, että lukijajystävällisyys säilyisi. Ehkä kysymysmuotoni olivat sellaisia, että niihin saatuja vastauksia olisi ollut helpompi purkaa joiltain osin määrällisesti. Yrittäjillä oli mielestäni paljon sanottavaa aihealueestani, mutta myös kiire välittyi jostain vastauksista. Kui-

tenkin omasta mielestäni valitsin parhaan mahdollisen ajankohdan tutkimuksen toteuttamiseen ja olen tyytyväinen siihen, mitä sain aikaiseksi tutkimukseni osalta.

Mielestäni onnistuin saaman melko hyvin vastauksia esittämiini tutkimusongelmiini. Halusin tutkia kuinka vaellusreitistöt koostuvat maanomistuksen kannalta, miten luontoa on hyödynnetty ja mitkä ovat yrittäjien omia kokemuksia. Tosin, jos olisin muotoillut kysymyksiä hieman toisin, niin tulosten esittäminen laadullisesta näkökulmasta olisi ollut hieman helpompaa. Ongelmaksi meinasi muodostua se, että sain aika paljon numeerollisia vastauksia, jotka sitten kvalitatiiviseen tapaan esitin sanallisesti. Tulosten perusteella hevosmatkailun yrittäjien tärkein palvelu on maastoratsastus ja yrittäjien reitistöjen pituudet ylittävät keskimäärin sadan kilometrin pituuden. Yrittäjät suosivat sekä suomenhevosen että islanninhevosen käyttöä ja reitit kulkevat pääosin yksityisillä teillä. Yrittäjät arvioivat reitistöjen suunnittelun vaikeuden olevan noin keskitasoa. Kulttuurihistoriallisia kohteita halutaan hyödyntää, mikäli niitä on tarpeeksi lähellä reitistöjä. Myös luonnonkohteita halutaan hyödyntää ja vastauksista löytyi hyvin erikoisiakin luontokohteita. Kuitenkin tyypillisimmät kohteet ovat järvet, arvokkaat metsät ja näköalapaikat. Vuodenajat vaikuttavat selvästi reitistöihin ja jokaisesta vuodenajasta voi löytää sekä hyviä että huonoja puolia. Taukopaikkoja on runsaasti käytössä ja niiden laadukkuuteen pyritään panostamaan. Todella harva yrittäjä on hakenut ulkopuolista apua suunnitteluun, mutta kuitenkin ulkopuolisen avun tarve on ilmeinen. Lisäksi yhteistyöhön muiden toimijoiden kanssa ilmenee halukkuutta ja yleisin yhteistyökumppani on majoitusyritykset ja ravitsemisyrietykset. Ongelmia ilmenee erityisesti maanomistajien kanssa ja lähes kaikki olivat kokeneet erilaisia ongelmatilanteita. Myös vaarankohtia löytyy reittien varrelta lähes kaikilta vastanneista ja suurimpana vaarankohtana ovat erilaiset teiden ylitykset. Yrittäjien vapaat kommentit ja kehitysideat on kerrottu jo melko tarkkaan aikaisemmassa kappaleessa, mutta pääpiirteissään omiin reitteihin ollaan tällä hetkellä tyytyväisiä. Erityisesti yrittäjät toivoisivat kuitenkin ulkopuolista avusta ja opastusta reitistöasioihin.

8 Pohdinta

Mielestäni hevosmatkailu kasvattaa suosiotaan Suomessa monien matkailijoiden keskuudessa. Onneksi monet toimijat ovat huomanneet tämän asian ja hevosmatkailulle on saatu hiottua yhteisiä pelisääntöjä ja muita toimintakuvioita. Monet yrittäjät ovat aikeissa kasvattaa liiketoimintaa tulevaisuudessa ja laajentumishalukkuutta on ulkomaillekin. Monet hevosmatkailuun liittyvät hankkeet ja julkaisut Suomessa ovat hyödyllisiä, mutta yrittäjiä pitäisi ehdottomasti tukea ja opastaa myös omassa toiminnassaan. Tulevaisuudessa olisi tärkeää kuunnella yrittäjien mielipiteitä ja kokemuksia omasta toiminnastaan ja kehittää sen myötä Suomen hevosmatkailua kokonaisvaltaisesti. Tämä tutkimus antoi mielestäni paljon hyviä vastauksia yrittäjiltä itseltään ja asiat saivat aivan uutta näkökulmaa. Erityisesti yhteistyön sujuminen eri toimijoiden kanssa ja turvallisuuden parantaminen on yksi kynnyskysymys, johon mielestäni pitäisi pystyä puuttumaan. Kuitenkin tuloksissa ilmeni myös huolestuttavia piirteitä liittyen yrittäjien omiin kokemuksiin. Tulosten avulla saatiin selville, minkälaisia mahdollisia ongelmia esiintyy suunnittelussa, tai vaellusten aikana. Huolestuttavaa erityisesti oli se, että muutamat yrittäjät ovat kohdanneet konkreettista vastustusta ratsastustoimintaansa kohtaan. Yrittäjiä oli muun muassa uhkailtu sanallisesti, ajamalla ratsukkoja takaa tai muuten yritetty mustamaalata yrittäjiä. Tutkimuksen perusteella tällaiset kokemukset kielivät siitä, että lupa-asioihin sekä yhteistyön järjestäminen reitistöjen suunnitteluja varten olisi yksi lähitulevaisuuden kehittämiskohteista hevosmatkailualalla. Mielestäni esimerkiksi alueittain voisi perustaa järjestöjä tai muun toimijaryhmän, joka auttaisi yrittäjiä kartoittamaan uusia reittimahdollisuuksia. Jos reittien kartoitus tai kunnossapito jää yksinomaan yrittäjien harteille, se kuormittaa liian paljon kiireisten yrittäjien arkea. Tässä voisi olla ehkä ainesta jatkotutkimuksille esimerkiksi kartoittamalla, olisiko järjestöjen perustamiseksi jotain tehtävissä tai vaikka liittää kehittämisideoita osaksi meneillä olevia hankkeita. Järjestöjen tai muun vastaavan toimijaryhmään tehtäviin voisi kuulua lupa-asioissa auttaminen, reittien kehittämien karttojen avulla, lisätä yhteistyötä muiden palveluntarjoajien kanssa sekä esimerkiksi avustaminen reittien ylläpidon kustannuksissa. Kenties OF-hankkeet voisivat olla yksi mahdollinen tapa laittaa asioita vireille.

Kysely onnistui mielestäni hyvin, vaikka olisinkin toivonut enemmän vastauksia. Mitään kovin yllättäviä asioita ei ehkä noussut esille, mutta tutkimus ainakin vahvisti sitä mielikuvaa, että yrittäjät kokevat olevansa melko yksin kartoittaessaan reittimahdollisuuksia ja maankäyttöön kuuluvan paperibyrokratian kanssa. Typala-muotoisena kysely olisi ollut virallisemmän näköinen ja olisin ehkä saanut muutaman vastauksen enemmän. Lomakkeeseen olisin näin jälkikäteen kirjoittanut vastaamistavat näkymiin esimerkiksi niihin kohtiin, joihin ei tarvinnut kuin rastittaa sopiva vaihtoehto. Mielestäni kysymykset oli ihan hyvin mietittyjä, mutta ehkä vastaamistavat olisin voinut laittaa näkyviin. Kysymys numero 2 ei ehkä ollut tutkimuksen kannalta niin oleellinen, mutta mielestäni oli kuitenkin hyvä tietää yritysten koko ja hevosrodut. Muutamissa vastauksissa vastaukset numeroitiin, mutta se ei kuitenkaan haitannut vastausten lukua. Osojoukkoni ei tietenkään ollut kovin suuri (20 yrittäjää) ja lopullisen vastausten määrä oli hieman yli puolet tuosta määrästä. Vastausmäärän vuoksi ei voi suoraan sanoa mahdollisia säännönmukaisuuksia, mutta vastauksissa kuitenkin havaitsin asioita, joita mainittiin useampaan kertaan. Itse yllätyin siitä, miten rehellisesti ja suoraan yrittäjät vastasivat kysymyksiin. Tämä tietenkin oli tutkimukseni kannalta erittäin hyvä asia, sillä saamani tiedot ovat aitoja ja ajankohtaisia suoraan tutkimuksen kohteiltani saatuja. Itse ainakin koin, että tästä tutkimuksesta oli minulle ammatillisesti hyötyä ja opin tarkastelemaan asioita monesta eri näkökulmasta. Itselläni pysyi hyvin mielenkiinto yllä tätä työtä tehdessä ja olen tyytyväinen siihen minkälaisen tutkimuksen pystyin saamaan aikaiseksi. Erityisesti minua motivoi puhelimitse yrittäjiltä saadut positiiviset kommentit ja aito kiinnostus tutkimustani kohtaan.

Vaellusratsastuksen myötä kokemukset esimerkiksi reittisuunnittelusta ovat arvokkaita, jotta toimintaa ja verkostoitumista saadaan kehitettyä eteenpäin. Aktiivinen toiminta esimerkiksi reittien suunnittelussa ja niiden kehittämisessä voisi tarjota asiakkaillekin uusia elämyksiä jo pelkästään vaihtuvien maisemien, kulttuurin tai vuodenaikojen hyödyntämisen osalta. Mielestäni oli tärkeää selvittää, kuinka monipuolisesti jo olemassa olevia virkistysreittejä voitaisiin hyödyntää myös hevosmatkailussa.

Yrittäjät kaipaavat asiantuntijoiden apua ja neuvontaa muun muassa maankäyttöön liittyen. Esimerkiksi tuotevalikoiman lisääminen omien reittien laajentamisella voi tulla monille ajankohtaiseksi tulevaisuudessa. Asiakkaiden tuotetietoisuus pakottaa yrittäjät tekemään tuotteistaan sellaisia, että ne ovat räätälöitävissä asiakkaiden mieltymysten

sekä tarpeiden mukaan. Pahimmat vaihtoehdot ratsastusreittien käyttämisessä saattavat koskea maanomistajien riitaantumista heidän maillaan kulkeviin ratsukoihin. Monille yrittäjille pitäisi selventää heidän oikeuksiaan. Toisaalta yrittäjien pitäisi panostaa vastuulliseen ja ympäristöystävällisyyteen omalta kohdaltaan. Nykyisin kestävän kehityksen teema ja muu ympäristöajattelu olisi otettava mukaan, sillä asiakkaat osaavat antaa arvoa niille. Lisäksi jos pystyttäisiin vahvistamaan hevosyrittäjien imagoa positiivisesti ulkopuolisille henkilöille, välttäisiin turhilta ja aikaa vieviltä riitaantumisilta ja yrittäjät saisivat mahdollisuuden keskittyä oman toiminta kehittämiseen. Yrittäjät ovat olleet melko aktiivisia esimerkiksi yhteistyökumppaneiden etsimisen osalta, mutta lisää aktiivisuutta toivottaisiin. Tämän tutkimuksen myötä olisi mahdollisuus vaikka eri hankkeiden kautta aloittaa yhteistyötä tai reittien suunnittelua, sillä niille näyttäisi todellakin olevan tarvetta.

Lähteet

- Elämysten ja Ystävyyden Kartano. 2007.
<http://www.eyk.fi/www/ratsastusvaelluksia/kuutamovaellus/>. 13.5.2011.
- European Commission. 2010. Europe the world's No 1 tourist destination.
http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/tourism/files/communications/communication2010_en.pdf. 8.5.2011.
- Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yksityisistä teistä annetun lain muuttamisesta 163/2002.
<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2002/20020163?search%5Bpika%5D=HE%20163%2F2002&search%5Btype%5D=pika>. 15.5.2011.
- Hevoskehämateriaali. 2004. Laurea -Ammattikorkeakoulu.
<http://www.hevosyrittaja.fi/ep/tiedostot/hevoskehämateriaali.pdf> 15.5.2011.
- Hippolis. 2010. Suomalaisen Hevosalan katsaus 2010.
http://hippolis.fi/UserFiles/hippolis/File/Hevosalkatsaus_uusin.pdf. 6.5.2011.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Holloway, C.J. & Robinson, C. 1995. Marketing for tourism. Fourth edition. Edinburgh Gate: Longman
- Imatran seudun kehitysyritys Oy. Matkailun ohjelmapalvelujen raportti 4. Ratsastus ja pyöräily kaupallisina ohjelmapalvelutuotteina.
http://www.kehy.fi/filebank/230-KKratsastus_ja_pyoraily.pdf. 10.5.2011.
- International Federation of Equestrian Tourism. 2009. <http://www.fite-net.org/en/fite-disciplines/equestrian-tourism>. 25.5.2011.
- Järjestyslaki 612/2003.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030612?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ratsastaminen#highlight2> 9.5.2011.
- Kaskinen, K. 2007. Hevosmatkailun mahdollisuudet. Hämeen ammattikorkeakoulu. Matkailun koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
<http://www.hippolis.fi/UserFiles/hippolis/File/PDF-opparit/Hevosmatkailu.pdf>. 7.5.2011.
- Kolmonen, R. & Vinblad, S. 2010. Mäntyvaaran ratsastusreittisuunnitelma. Rovaniemen ammattikorkeakoulu. Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/19328/Kolmonen_Reetta_Vinblad_Sanna.pdf?sequence=1. 8.5.2011.
- Kuluttajavirasto. 2004. Kuluttajaviraston ohje ratsastuspalveluiden turvallisuuden edistämiseksi-
[si.http://www.tukes.fi/Tiedostot/Tuoteturva/Kuluttajavirasto/8.%20Ohjeet%20ratsastuspalveluiden%20turvallisuuden%20edist%C3%A4miseksi%20.pdf](http://www.tukes.fi/Tiedostot/Tuoteturva/Kuluttajavirasto/8.%20Ohjeet%20ratsastuspalveluiden%20turvallisuuden%20edist%C3%A4miseksi%20.pdf). 9.5.2011.
- MEK. 2009a. Hevosmatkailun kehittämisstrategia 2009–2013.
[http://www.mek.fi/W5/mekfi/index.nsf/6dbe7db571ccef1cc225678b004e73ed/a8fb21844af0c7dec225754d0044fb88/\\$FILE/Hevosmatkailun_kehitt%C3%A4misstrategia_2009-2013%20vrs%202.pdf](http://www.mek.fi/W5/mekfi/index.nsf/6dbe7db571ccef1cc225678b004e73ed/a8fb21844af0c7dec225754d0044fb88/$FILE/Hevosmatkailun_kehitt%C3%A4misstrategia_2009-2013%20vrs%202.pdf). 8.5.2011.
- MEK. 2009b. Kansallinen hevosmatkailututkimus. Helsinki: Innolink Research.
- MEK. 2011a. OF- hevosmatkailun teemakohtaiset tuotesuosituksien.
<http://www.mek.fi/W5/mekfi/index.nsf/6dbe7db571ccef1cc225678b004e73e>

- d/f8c3632154507ba4c22576eb002b59e1/\$FILE/Outdoors_Hevosmatkailu.pdf 18.5.2011.
- MEK. 2011b. OF vaellusreittien suunnitteluopas.
[http://www.mek.fi/W5/mekfi/index.nsf/6dbe7db571ccef1cc225678b004e73ed/f8c3632154507ba4c22576eb002b59e1/\\$FILE/Vaellusreittien%20suunnitteluopas.pdf](http://www.mek.fi/W5/mekfi/index.nsf/6dbe7db571ccef1cc225678b004e73ed/f8c3632154507ba4c22576eb002b59e1/$FILE/Vaellusreittien%20suunnitteluopas.pdf). 16.5.2011.
- Nissinen, N. 2009. Yrittäjänäkökulma suomenhevosen käytöstä maasto- ja vaellusratsastuksessa. Pohjois- Karjalan ammattikorkeakoulu. Matkailun koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- OF Pohjois-Karjala. 2008. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu.
http://www.ncp.fi/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=267. 23.11.2011.
- Pottonen, H. 2011. Samalle tielle sovittava. Sanomalehti Karjalainen 10.5.2011.
- Pussinen, S. & Thuneberg, T. 2010. Katsaus hevosalan yritystoimintaan - raportti hevosyrittäjyys 2009- kyselystä. Tampere: Domus Print.
- Rautalammen kunta. 2011. Hevosmatkailu.
<http://matkailu.rautalampi.fi/ohjelmapalvelut/hevosmatkailu>. 20.5.2011
- Sievänen, T., Tervo, K., Neuvonen, M., Pouta, E., Saarinen, J. & Peltonen, A. 2005. Naturebased tourism, outdoor recreation and adaptation to climate change. Helsinki: FINADAPT.
- Siltanen, S. 2007. Hevostalous maankäytön suunnittelussa. Tampereen teknillinen korkeakoulu. Diplomityö.
<http://www.tampere.fi/material/attachments/n/5m2iX1uA0/diplomityohevostalous1.pdf>. 4.5.2011.
- Sievänen, T. & Tervo, K. 2005. Nature Based Tourism, outdoor recreation and adaption to climate change.
<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=45369&lan=en>. 7.5.2011.
- Suomen Vaellustallien liitto ry. 2011. <http://vaellustallit.fi/>. 7.5.2011.
 Suomen urheiluliitto. Liikunnan ja urheilun maailma 14/03.http://www.slu.fi/lum/14_03/slu-yhteiso/valtakunnallinen_ratsastusreitis/. 11.5.2011.
- Vepsä, K., Syrjälä, P., Pussinen, A. & Paanetoja, J. 2003. Ratsastus harrastuksena. Helsinki: Edita.
- Verhelä, P. & Lackman, P. 2003. Matkailun ohjelmapalvelut. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Villi Pohjola. Metsähallituksen uralupaehdot. 2011.
<http://www.villipohjola.fi/sivustot/VilliPohjola/fi/moottorikelkkailu/Sivut/Uralupaehdot.aspx>. 25.5.2011.
- Vuoristo, K-V. 2003. Matkailun maailma. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Ympäristönsuojeluasetus 169/2000.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000169>. 20.5.2011.

Kyselyn saatekirje

Hei arvoisa hevosmatkailuyrittäjä!

Tämän kyselyn tavoitteena on selvittää yrittäjien näkemyksiä hevosreitistöjen suunnittelusta, luonnonmaisemien hyödyntämisestä sekä mahdollisista ongelmatilanteista. Tarkoituksena on selvittää kuinka Suomen upeaa luontoa on hyödynnetty ja auttaa yrittäjiä toiminnan kehittämisessä. Olen matkailunopiskelija Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulusta ja teen opinnäytetyötä aiheesta ”Hevosmatkailun reitistöt”. Toivoisin, että Teillä olisi aikaa osallistua kyselyyni.

Kysymyksiä on yhteensä 15 ja kysely on tämän sähköpostin lopussa, joten vastaaminen käy hyvin nopeasti. Voitte vastata vapaamuotoisesti kysymyksiin ja yhteystietonne eivät tule näkyviin. Tutkimukseen osallistuu yrittäjiä ympäri Suomea ja vastauksia käsitellään luottamuksellisesti. Tarkoituksena on edesauttaa Teitä yrittäjiä kehittämään toimintaanne. Kiitos paljon jo etukäteen!

Tutkimuksen valmistuttua pääsette lukemaan mitkä asiat nousivat esille ja mitkä asiat vaatisivat erityishuomiota.

Vastausaikaa on kahden viikon ajan 6.10.2011 asti ja voitte lähettää vastauksenne tähän samaan sähköpostiosoitteeseen. (Miia.Haverinen@edu.pkamk.fi)

Ystävällisin terveisin

Miia Haverinen

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu/ Matkailun koulutusohjelma

Lisätietoja teille antaa tarvittaessa:

Opinnäytetyön ohjaava opettaja

Raija Ruusunen

Outdoors Finland Pohjois-Karjalan kehittämishankkeen projektinjohtaja

Puh. 050 356 0897

Raija.Ruusunen@pkamk.fi

Kyselylomake

KYSELY Hevosyrittäjille**1. Arvioikaa numeroin 1,2,3..(1= tärkein) mitkä ovat yrityksenne tarjoamat tärkeimmät hevosmatkailupalvelut?**

vaellusratsastus_____
maastoretket_____
kokouspalvelut_____
majoituspalvelut_____
ravintolapalvelut_____
ohjelmapalvelut_____
muuta, mitä_____

2. Mitä hevosrotuja Teillä on matkailukäytössä ja kuinka monta?**3. Kuinka monta kilometriä reittinne ovat yhteensä?****4. Kulkevatko reitistönne suurimmaksi osaksi**

omilla mailla_____
yksityisteillä_____
yleisessä käytössä olevilla teillä_____

5. Arvioikaa asteikolla 1-5 (1=helpoin) kuinka vaikeaksi koette reitistöjen suunnittelun?

1_____
2_____
3_____
4_____
5_____

6. Oletteko hyödyntäneet reittien suunnittelussa kulttuurihistoriallisia kohteita?

kyllä_____,
mtä_____

ei_____, miksi _____

7. Entä oletteko hyödyntäneet reittien suunnittelussa luonnonkohteita?

kyllä_____,
mtä_____

ei_____, miksi_____

8. Tarjoatteko vuodenaikojen vaihtelujen mukaan erilaisia reittivaihtoehtoja?

kyllä____, miten?_____
ei_____, miksi?_____

9. Monta taukopaikkaa Teillä on käytössänne vaellusten yhteydessä?

____ kpl

Kuvailkaa lyhyesti millaisia taukopaikat ovat? (Esim. laavu, nuotiopaikka, kota jne.)

10. Oletteko saaneet ulkopuolista apua reitistöjen suunnitteluun liittyvien lupasioiden hoidossa?

en ole hakenut ulkopuolisten apua_____

olen hakenut _____, mitä_____

olen hakenut, mutta en ole saanut_____, mitä_____

11. Teettekö yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa vaelluksien järjestämisessä?

kyllä____ kenen kanssa, _____ en_____

muut hevosyrittäjät_____

majoitusyritykset_____

ravitsemisyrietykset_____

jokin muu_____

12. Onko reittien käyttämisestä ilmennyt ongelmatilanteita muiden henkilöiden kanssa?

kyllä____ kenen kanssa, _____ ei_____

maanomistajien_____

lähinaapureiden_____

muiden tiellä liikkujien kanssa_____

muut ongelmat_____, mitä_____

Jos ongelmia on ilmennyt muiden henkilöiden, niin mitä tilanteet useimmiten koskevat?

13. Mahdolliset vaarankohdat reittien varrella?

ajotien ylitykset_____

rautatien ylitykset_____

liikennekeskittymät_____

kapeat tiet_____

muu, mikä_____

14. Miten toivoisitte, että voisitte lähitulevaisuudessa kehittää ratsastusreittejanne?**15. Lopuksi vapaa sana mitä mieltä olette yleisesti reitistöistänne?**

KIITOS VASTAUKSISTANNE!